

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSÝSTÉM

VÝSLEDKY PRIESKUMU FINANČNEJ SITUÁCIE SLOVENSKÝCH DOMÁCNOSTÍ

MATÚŠ SENAJ
TIBOR ZAVADIL

PRÍLEŽITOSTNÁ
ŠTÚDIA

1/2012

© Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

www.nbs.sk
research@nbs.sk

august 2012

ISSN 1337-5830

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autorov a nevyjadrujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Všetky práva vyhradené.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Výsledky prieskumu finančnej situácie slovenských domácností ¹

Príležitostná štúdia NBS

Matúš Senaj², Tibor Zavadil³

Abstrakt

V roku 2010 uskutočnila Národná banka Slovenska prieskum finančnej situácie a spotreby domácností. Ide o prvý prieskum zameraný na bohatstvo a zadlženie slovenských domácností. Tento prieskum je súčasťou európskeho projektu s názvom *Household Finance and Consumption Survey*, ktorý je koordinovaný Európskou centrálnou bankou a zúčastňujú sa ho všetky krajiny eurozóny. V tomto článku predstavujeme tento projekt, jeho realizáciu na Slovensku a prezentujeme najdôležitejšie výsledky prieskumu.

Voľne prístupné na www.nbs.sk/sk/publikacie/vyskumne-studie

¹ Za podnetné komentáre a pripomienky ďakujeme Martinovi Šustrovi.

² Národná banka Slovenska, odbor výskumu, matus.senaj@nbs.sk

³ Národná banka Slovenska, odbor výskumu, tibor.zavadil@nbs.sk

1 Úvod

Cieľom prieskumu finančnej situácie a spotreby domácností je získať spoľahlivé údaje o aktívach, pasívach, príjmoch a výdavkoch slovenských domácností. Otázky prieskumu zachytávajú demografiu, vlastníctvo hmotných aktív, finančné aktíva, pôžičky, zamestnanie, príjem, spotrebu, budúce penzijné nároky, medzigeneračné prevody a dary domácností.

Slovenský prieskum finančnej situácie a spotreby domácností je súčasťou európskeho projektu *Household Finance and Consumption Survey* (ďalej len HFCS), ktorý koordinuje ECB.⁴ Tento prieskum sa na Slovensku prvýkrát realizoval v roku 2010, keď NBS získala pomocou externej agentúry údaje od viac ako 2 000 domácností. Tieto údaje následne prešli procesom dôkladného spracovania, v ktorom sa z nich odstránili všetky chyby, doplnili sa chýbajúce hodnoty kľúčových premenných a každej domácnosti sa priradili váhy nakalibrované na celkovú populáciu Slovenska, čo zaručuje reprezentatívnosť výberovej vzorky na úrovni celej krajiny. Údaje boli formálne validované ECB koncom februára roku 2012 a následne sprístupnené interným užívateľom na účely ďalšieho štatistického spracovania a empirického výskumu. V tomto článku prezentujeme hlavné výsledky, ktoré sme z týchto údajov získali.

Zisťovanie HFCS umožňuje vďaka svojmu obsahu a navrhovanej frekvencii (každé 3 roky) odpovedať na otázky v oblasti rozdelenia a zmien v bohatstve, dlhu, príjmoch a spotrebe domácností. Tieto otázky sú dôležité pre porozumenie dôsledkov makroekonomických šokov, vplyvu politík a inštitucionálnych zmien na rozdielne skupiny domácností.

Prieskum HFCS poskytne Eurosystemu porovnateľné údaje týkajúce sa finančnej situácie domácností v celej eurozóne. Umožní tým získať dôležitý pohľad na ekonomické správanie rozličných typov domácností, ktorý je nevyhnutný v mnohých hospodársko-politických oblastiach. Viacero centrálnych bánk uskutočňuje podobné prieskumy, ktorých výsledky ovplyvňujú hospodársko-politické rozhodovanie a komunikáciu s verejnosťou. Výskumy zakladajúce sa na takýchto údajoch sú dôležité pri tvorbe analýz potrebných na výkon menovej politiky, ako aj na podporu finančnej stability.

Napríklad dôsledky vysokej zadlženosti domácností nemožno posudzovať výlučne z agregovaných údajov, keďže neodhaľujú mnohé súvislosti v správaní sa osobitných skupín domácností. Poznatky o úrovni zadlženosti jednotlivých domácností a rozdelenie ich príjmov získané z prieskumu môžu pomôcť centrálnym bankám zvážiť dopady akumulácie dlhu domácností, ktorá môže zvýšiť obavy súvisiace s ich finančným stavom, alebo môže predstavovať riziko pri raste spotreby a celkovej finančnej stability domácností.

Problematika vplyvu bohatstva na spotrebu, ktorej HFCS venuje veľkú pozornosť, má tiež veľký význam pre centrálnu banku. Prudký nárast cien nehnuteľností v niektorých krajinách a ich následný pokles vzbudil záujem o to, ako zmeny cien takýchto aktív ovplyvňujú reálny stav ekonomiky. Správanie sa domácností z tohto pohľadu môže byť kľúčové, pretože

⁴ Podrobné informácie o projekte HFCS nájdete na stránke ECB
http://www.ecb.int/home/html/researcher_hfcs.en.html.

domácnosti, ktorých bohatstvo vzrástlo, môžu spotrebovať viac. Jedným z vysvetlení je jednoduchší prístup k hotovosti či finančným zdrojom.

Databáza HFCS bude slúžiť výlučne na štatistické a výskumné účely nekomerčného charakteru. Jej výhodou je porovnateľnosť údajov medzi krajinami eurozóny. Údaje na úrovni domácnosti poskytnú informácie pre lepšie porozumenie dosahu a šírenia ekonomických výkyvov a šokov a ich vplyvu na transmisný mechanizmus menovej politiky. Zisťovanie okrem toho poskytne podklady na rôzne štúdie, napríklad so zameraním na bytové otázky mladých, úspory a dôchodkové otázky starších osôb, výskum vplyvu bohatstva na spotrebu, zadlženosť domácností, prístupnosť získania úveru a pod.⁵

2 DETAILY PRIESKUMU

2.1 DOTAZNÍK

V tomto prieskume sa využíval elektronický systém zberu údajov. Anketári mali k dispozícii prenosné počítače a zistené odpovede zaznamenávali elektronicky metódou CAPI (*Computer Assisted Personal Interviewing* – osobné rozhovory podporované počítačom). Metóda elektronického vyplňania dotazníka sa osvedčila. Elektronický dotazník obsahoval aj automatické kontroly, ktoré bolo možné sledovať priamo počas rozhovoru. Opravy konzistencie, ktoré nebolo možné naprogramovať priamo do dotazníka, sa uskutočnili dodatočne.

Dotazník bol zostavený tak, aby zabezpečil vyzbieranie požadovaných údajov za čo najkratší čas a pri čo najvyššej miere odozvy zo strany respondentov. Samotná dĺžka rozhovoru závisela od počtu členov domácností a tiež od veľkosti portfólia jej finančných aktív a pasív. V priemere trval rozhovor zhruba hodinu. Pred samotným zberom údajov sa dotazník testoval na pilotnej vzorke 50 domácností, vďaka čomu sme získali spätnú väzbu od anketárov, ktorá nám pomohla odstrániť niektoré nedostatky z dotazníka a vylepšiť ho tak, aby bol čo najjednoduchší a najzrozumiteľnejší tak z pohľadu anketárov, ako aj samotných respondentov.

Dotazník je rozdelený na dve hlavné časti. Prvá je zameraná na domácnosť ako celok a druhá na jednotlivých členov domácnosti. Otázky na úrovni domácností zachytávajú nasledujúce oblasti: nehnuteľnosti a ich financovanie, ostatné záväzky, úverové prekážky, samostatné podnikanie, finančné aktíva, medzigeneračné prevody a dary, spotreba a úspory. Otázky kladené jednotlivým členom domácnosti zachytávajú: demografiu, zamestnanosť, príjem, budúce dôchodkové nároky a poisťné zmluvy.

Dotazník obsahoval tieto hlavné časti:

- Výber osoby s finančnými informáciami / zaradenie domácnosti

⁵ Možné vyžitie údajov z HFCS je detailne uvedené v štúdii ECB (2009): "Survey Data on Household Finance and Consumption – Research Summary and Policy Use," *Occasional Paper Series No. 100*, dostupnej na <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp100.pdf>.

- Demografia
- Nehnutelnosti a ich financovanie
- Ostatné záväzky / úverové prekážky
- Samostatné podnikanie / finančné aktíva
- Zamestnanie
- Budúce dôchodkové nároky a poistné zmluvy
- Príjem
- Medzigeneračné prevody a dary
- Spotreba
- Zhrnutie dotazníka

2.2 ÚDAJE

Slovenská HFCS databáza obsahuje 2 057 domácností, ktoré boli vybrané pomocou kvótného výberu tak, aby bola vzorka reprezentatívna nielen na úrovni celej krajiny, ale aj na úrovni jednotlivých krajov. Slovensko bolo rozdelené na 40 strát na základe územného členenia (8 krajov) a veľkosti mesta/obce (5 veľkostných skupín). Následne boli v každej strate jednotlivé domácnosti vyberané náhodne tak, aby v každom kraji napĺňali predpísané kvóty. Tie boli stanovené na základe rozdelenia domácností podľa ich disponibilného mesačného príjmu, získaného z prieskumu EU SILC 2009. Celkovo sme rozlišovali nasledovných 10 príjmových skupín:

Tab. 1 Zastúpenie domácností podľa disponibilného mesačného príjmu

Príjmová skupina	Výskyt vo vzorke	Percentá	% spolu
Menej ako 330 €	161	7,8 %	7,8 %
331 – 500 €	293	14,2 %	22,1 %
501 – 660 €	300	14,6 %	36,7 %
661 – 900 €	362	17,6 %	54,3 %
901 – 1330 €	445	21,6 %	75,9 %
1331 – 1660 €	256	12,4 %	88,3 %
1661 – 1990 €	110	5,3 %	93,7 %
1991 – 2320 €	58	2,8 %	96,5 %
2321 – 2660 €	34	1,7 %	98,2 %
Viac ako 2661 €	38	1,8 %	100,0 %
Celkom	2 057	100,0 %	
<i>Zdroj: HFCS.</i>			

Zozbierané údaje prešli procesom dôkladných editácií, pri ktorých boli z dát odstránené všetky chyby a nekonzistencie. Následne boli domácnostiam pridelené váhy, ktoré sme nakalibrovali na celkovú populáciu Slovenska podľa nasledovných parametrov:

- počet domácností v každom kraji
- počet domácností s 1, 2, 3, 4, 5, 6 a viac členmi
- postavenie domácnosti z hľadiska držby ich hlavného bývania: počet vlastníkov, nájomcov a bezplatných užívateľov

- počet mužov a žien v SR
- veková štruktúra obyvateľstva SR: počet (0–17), (18–24), (25–49), (50–64), (65 a viac) ročných

Súčet kalibrovaných váh sa rovná 1 911 664, čo bol celkový počet domácností na Slovensku v roku 2010, kedy boli údaje zbierané.

Na záver sme v údajoch doplnili chýbajúce odpovede na dôležité otázky, na ktoré respondenti nechceli alebo nevedeli odpovedať. Imputácie chýbajúcich hodnôt sa realizovali pomocou pokročilých štatistických metód tak, aby sa pri nich zachovala pôvodná štruktúra dát a vzájomné distribučné vlastnosti všetkých premenných. Na tento účel sme vytvorili v programovacom jazyku STATA program **MeDaMi** (skratka pre *Meta Data Multiple Imputations*), ktorý používa meta-dátový prístup, a preto ho možno použiť na ľubovoľné HFCS dáta. Navyše sa dá tento program flexibilne upraviť na ľubovoľnú štruktúru dát, čím je zabezpečená jeho využiteľnosť aj v budúcich vlnách prieskumu HFCS (prípadne na imputácie hocijakých iných dát).

MeDaMi automatizuje podstatnú časť celého procesu spracovania dát a pomáha pri špecifikácii imputačných modelov. Program najskôr pripraví dáta na imputácie (skontroluje ich konzistentnosť, automaticky opraví prípadné nekonzistencie, vytvorí štrukturálne a kontrolné premenné a zdefiniuje intervalové obmedzenia pre spojité premenné), efektívne imputuje chýbajúce hodnoty (pre každú premennú, ktorá sa má imputovať, vyberie zo všetkých ostatných dostupných premenných vhodné regresory a skontroluje, či je imputačný model s týmito regresormi odhadnuteľný), štatisticky vyhodnotí imputované dáta (porovnaním distribúcie originálnych a imputovaných dát) a pripraví finálne dáta na export do ECB (podľa predpísaných inštrukcií). Navyše program zdefiniuje všetky makrá (zoznamy textových reťazcov) potrebné na spustenie externej imputačnej procedúry. Štandardne musí užívateľ na spustenie tejto procedúry napísať stovky riadkov náročného kódu, ktorý špecifikuje všetky imputačné modely. Program týmto ušetrí každému užívateľovi výrazné množstvo práce (odhadom niekoľko stoviek hodín). MeDaMi sa okrem NBS používa aj v Banka Slovenije a v Central Bank of Cyprus. Momentálne je taktiež využívaný na kontrolu konzistencie HFCS dát aj v niektorých iných bankách Eurosystemu, ktoré používajú na spracovanie svojich dát štatistický softvér STATA.

V čase písania tohto článku (august 2012) obsahovala európska databáza HFCS údaje z týchto 8 krajín: Španielsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Malta, Portugalsko, Fínsko a Slovensko. Táto databáza zatiaľ nie je verejne prístupná. ECB ju plánuje sprístupniť externým užívateľom vo februári 2013.

3 VÝSLEDKY

V tejto časti prezentujeme hlavné výsledky z prieskumu. Každá oblasť dotazníka je venovaná samostatná sekcia. Prieskum HFCS je výnimočný hlavne tým, že zhromažďuje podrobné údaje o aktívach a pasívach slovenských domácností. Takýto typ údajov doteraz nepokrývalo žiadne existujúce zisťovanie na Slovensku.

3.1 DEMOGRAFIA

Najskôr začneme popisom základných demografických údajov domácností v našej vzorke. Prvým z nich je zastúpenie domácností v jednotlivých krajoch:

Tab. 2 Zastúpenie domácností v krajoch

Kraj	Vzorka bez váh		Vzorka s váhami	
	počet	podiel (v %)	počet	podiel (v %)
Banskobystrický	227	11,0	246 605	12,9
Bratislavský	307	14,9	235 326	12,3
Košický	330	16,0	264 192	13,8
Nitriansky	247	12,0	261 707	13,7
Prešovský	263	12,8	248 707	13,0
Trenčiansky	213	10,4	212 959	11,1
Trnavský	235	11,4	204 166	10,7
Žilinský	235	11,4	238 002	12,5
Celkom	2 057	100,0	1 911 664	100,0

Zdroj: HFCS.

Druhým dôležitým demografickým údajom je veľkosť obce alebo mesta, v ktorom domácnosti žijú. V nasledovnej tabuľke uvádzame 6 veľkostných skupín, avšak mestá s viac ako 100 000 obyvateľmi existujú iba v Bratislavskom a Košickom kraji, kde sa zase nevyskytujú mestá s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Preto sme pri výbere vzorky uvažovali iba 5 veľkostných skupín obcí, pričom posledná z nich zahŕňala mestá s viac ako 50 000 obyvateľmi.

Tab. 3 Zastúpenie domácností podľa veľkosti mesta / obce

Veľkosť mesta / obce	Vzorka bez váh		Vzorka s váhami	
	počet	podiel (v %)	počet	podiel (v %)
Do 2000 obyvateľov	366	17,8	412 918	21,6
Od 2001 do 5000 obyvateľov	382	18,6	379 082	19,8
Od 5001 do 20 000 obyvateľov	239	11,6	211 490	11,1
Od 20 001 do 50 000 obyvateľov	361	17,5	309 876	16,2
Od 50 001 do 100 000 obyvateľov	335	16,3	306 793	16,0
Viac ako 100 000 obyvateľov	374	18,2	291 505	15,2
Celkom	2 057	100,0	1 911 664	100,0

Zdroj: HFCS.

Ďalším demografickým údajom, ktorý sme použili aj pri kalibrácii váh, je rozdelenie domácností podľa ich veľkosti (tj. počtu členov):

Tab. 4 Zastúpenie domácností podľa počtu členov

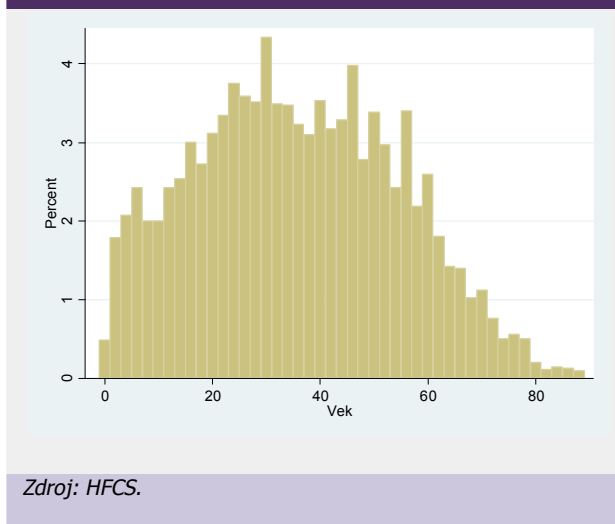
Veľkosť domácnosti (počet členov)	Vzorka bez váh		Vzorka s váhami	
	počet	podiel (v %)	počet	podiel (v %)
1	464	22,6	441 594	23,1
2	583	28,3	454 976	23,8
3	504	24,5	389 979	20,4
4	360	17,5	411 008	21,5
5	115	5,6	120 435	6,3
6 a viac	31	1,5	93 672	4,9
Celkom	2 057	100,0	1 911 664	100,0

Zdroj: HFCS.

Zastúpené domácnosti majú celkovo 5 351 členov, z ktorých 2 811 (52,5 %) je žien. Takmer všetky osoby sa narodili na Slovensku, okrem 43 osôb narodených v Česku a 15 osôb narodených v inej krajine. Väčšina z týchto cudzincov (88,0 %) žije na Slovensku viac ako 20 rokov.

Nasledujúci graf zobrazuje vekové rozdelenie členov všetkých zastúpených domácností. Z histogramu je vidieť, že vzorka pokrýva všetky vekové kategórie obyvateľstva.

Graf 1 Vekové rozdelenie respondentov

Zdroj: HFCS.

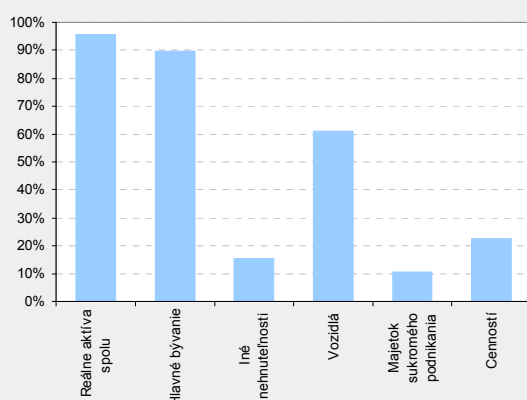
Dotazník však vyplňali iba členovia domácností starší ako 16 rokov, ktorých bolo 4 347. Z nich je väčšina (54,7 %) v manželskom zväzku a ďalších 29,4 % slobodných. Viac než tri štvrtiny respondentov má najvyššie dosiahnuté vzdelanie stredoškolské, 17,1 % vysokoškolské a 7,2 % iba základné.

3.2 REÁLNE AKTÍVA

Slovensko je krajina typická vysokým percentuálnym podielom vlastníctva hlavného bývania. To sa potvrdilo aj v tomto prieskume, keďže 90 % domácností uviedlo, že vlastní

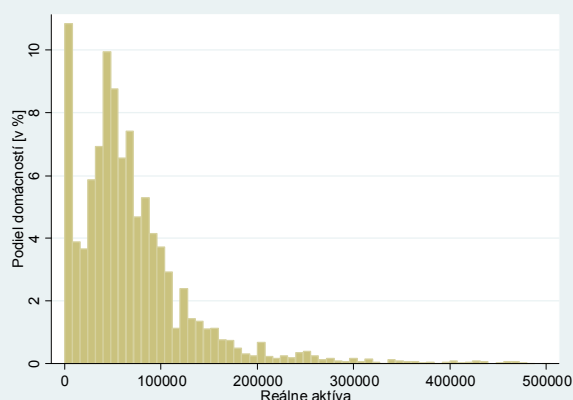
nehnutelnosť, v ktorej býva. Práve nehnuteľnosti patria medzi najcennejší majetok, ktorý domácnosti vlastnia. Z reálnych aktív sú po nehnuteľnostiach najviac zastúpené automobily, ktoré vlastní viac ako 60 % domácností. Potom nasledujú cennosti (22 %). Okrem hlavnej nehnuteľnosti vlastní 15 % domácností aj iné nehnuteľnosti.⁶ Viac ako desatina domácností vlastní majetok súkromného podnikania. Graf 3 zobrazuje histogram celkových reálnych aktív. Za zmienku stojí fakt, že polovica domácností vlastní reálny majetok v hodnote do 62 000 eur (tabuľka 5). Reálny majetok v hodnote menšej ako 100 000 eur vlastní 73 % domácností.

Graf 2 Vlastníctvo reálnych aktív (v %)

Zdroj: HFCS.

Graf 3 Histogram reálnych aktív

Zdroj: HFCS.

Poznámka: Histogram zahrňuje tie domácnosti, ktoré uviedli, že vlastní nejaké reálne aktíva.

Byty a domy, v ktorých domácnosti bývajú, patria k najrozšírenejšiemu a taktiež najcennejšiemu reálnemu bohatstvu. V tomto prieskume sme sa pýtali na aktuálnu hodnotu danej nehnuteľnosti. Priemerná hodnota hlavného bývania je 68 666 eur. Ak domácnosť vlastní aj inú nehnuteľnosť, tak priemerná hodnota ďalších nehnuteľností je viac ako 35 000 eur. Celková hodnota vozidiel, ktoré priemerná domácnosť vlastní, je 7 434 eur. Viac ako 4 % domácností uviedlo, že nevlastní žiadny reálny majetok.

Tab. 5 Reálne aktíva domácností

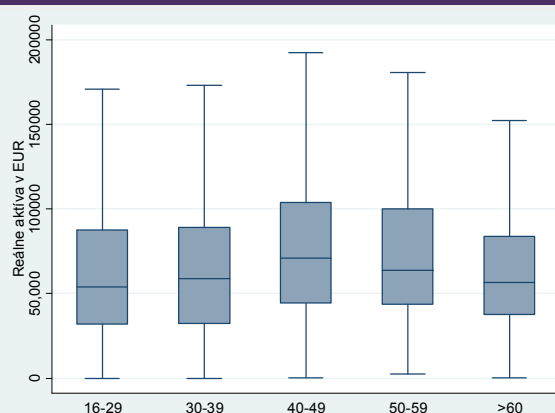
	Vlastníctvo (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Reálne aktíva spolu	95,5	79 632	61 977	80 767
Hlavné bývanie	89,9	68 666	55 897	56 987
Iné nehnuteľnosti	15,3	36 459	16 404	58 893
Vozidlá	61,2	7 434	5 000	10 129
Majetok súkromného podnikania	10,7	34 849	4 599	82 239
Cennosti	22,4	2 074	1 000	3 058

Zdroj: HFCS.

⁶ Iba 0,6 % domácností vlastní inú nehnuteľnosť a pritom nevlastní svoje vlastné bývanie.

Prezentujeme aj údaje o reálnych aktívach domácností podľa charakteristík referenčnej osoby. Najmladšie domácnosti, teda tie, ktoré majú referenčnú osobu mladšiu ako 29 rokov, vykazujú najnižšiu mieru vlastníctva reálnych aktív (88,5 %). Pre staršie domácnosti dosahuje táto miera viac ako 96 %. Najvyššiu hodnotu reálneho majetku sme zaznamenali u domácností vo vekovej kategórii 40 až 49 rokov. Pri vzdelaní platí, že čím vyššie vzdelanie má referenčná osoba, tým viac reálnych aktív domácnosť vlastní. Ak má základné vzdelanie, tak miera vlastníctva reálnych aktív je 94,6 % a priemerná hodnota týchto aktív je viac ako 68 000 eur. Pri stredoškolskom vzdelaní je miera vlastníctva reálnych aktív 95,2 % a stredná hodnota viac ako 74 000 eur. Ak má referenčná osoba vysokoškolské vzdelanie, tak je priemerná hodnota vlastnených reálnych aktív najvyššia. Dosahuje viac ako 108 000 eur pri miere vlastníctva 97,4 %.

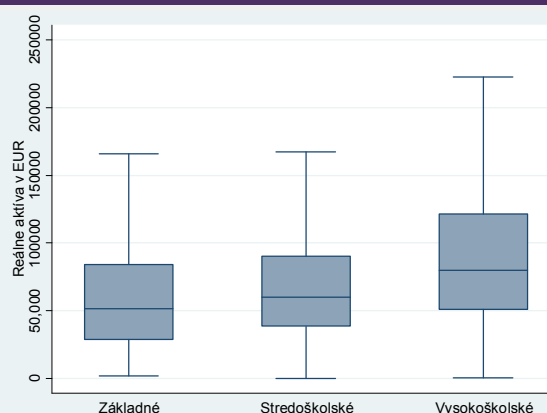
Graf 4 Vlastníctvo reálnych aktív (v %) podľa veku referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Poznámka: Box plot znázorňuje kvartily (25, 50 a 75) a hraničné hodnoty.

Graf 5 Vlastníctvo reálnych aktív (v %) podľa vzdelania referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Tab. 6 Reálne aktíva domácností podľa veku a vzdelania referenčnej osoby

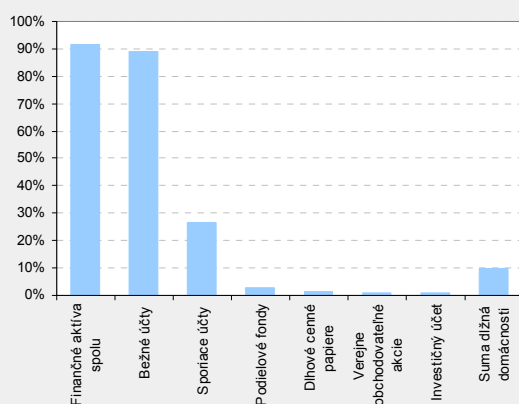
	Vlastníctvo (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Vek				
16-29	88,5	71 622	54 061	77 356
30-39	96,3	72 553	59 046	75 470
40-49	96,8	93 344	71 742	96 683
50-59	96,4	85 783	63 959	80 823
>60	96,9	72 606	56 673	68 768
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	94,6	68 191	51 435	69 244
stredoškolské	95,2	74 362	59 674	71 626
vysokoškolské	97,4	108 654	80 203	112 485

Zdroj: HFCS.

3.3 FINANČNÉ AKTÍVA

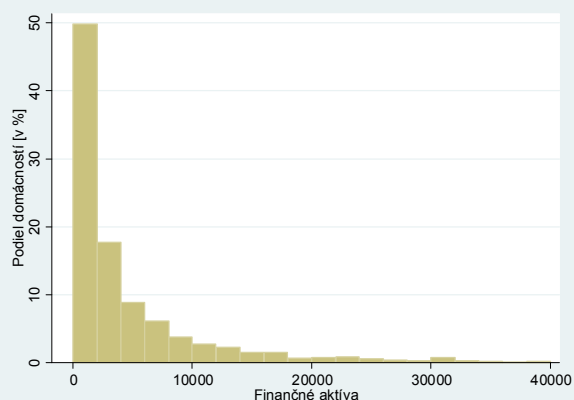
Podľa tohto prieskumu viac ako 90 percent domácností vlastní nejaký finančný majetok (pozri graf 6). Najväčšie zastúpenie majú bežné účty, pričom deväť z desiatich domácností má aspoň jeden bežný účet. Druhé najrozšírenejšie finančné aktívum tvoria sporiace účty so zastúpením vo viac ako štvrtine domácností. Podielové fondy vlastní necelé tri percentá domácností. Za zmienku stojí aj fakt, že takmer desatina domácností uviedla, že im niekto iný dlží peniaze. Z grafu 7, ktorý zobrazuje distribúciu finančného bohatstva medzi domácnosťami, je vidieť, že približne polovica domácností vlastní finančné aktíva vo výške menej ako 2 000 eur.

Graf 6 Vlastníctvo finančných aktív (v %)

Zdroj: HFCS.

Graf 7 Histogram finančných aktív

Zdroj: HFCS.

Poznámka: Histogram zahŕňa tie domácnosti, ktoré uviedli, že vlastní nejaké finančné aktíva.

V tabuľke 7 uvádzame základné štatistiky jednotlivých finančných aktív. Vidíme, že priemerná hodnota úspor na bežnom účte je viac ako 3 500 eur. Viac ako dvojnásobok dosahujú úspory na sporiacich účtoch, ak ich domácnosť má. Domácnosti, ktoré uviedli, že vlastní podielové fondy, majú v týchto fondoch priemerne 7 178 eur.

Tab. 7 Finančné aktíva domácností

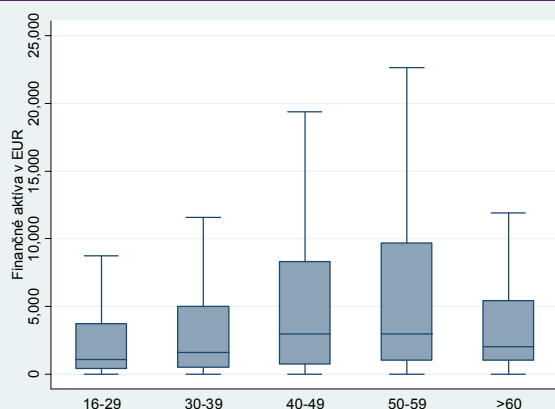
	Vlastníctvo (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Finančné aktíva spolu	91,5	6 334	2 059	12 004
Bežné účty	89,0	3 528	1 120	7 401
Sporiace účty	26,3	7 823	3 784	10 734
Podielové fondy	2,7	7 178	2 500	10 491
Dlhové cenné papiere	1,0	1 237	709	1 949
Verejne obchodovateľné akcie	0,8	3 152	605	4 675
Investičný účet	0,7	9 376	2 876	15 537
Pohľadávka voči inej domácnosti	9,7	3 147	1 121	8 696

Zdroj: HFCS.

Pomerne významnú sumu 3 147 eur dlží domácnostiam niekto iný (iná domácnosť). Stredná hodnota celkových finančných aktív domácností je 6 334 eur.

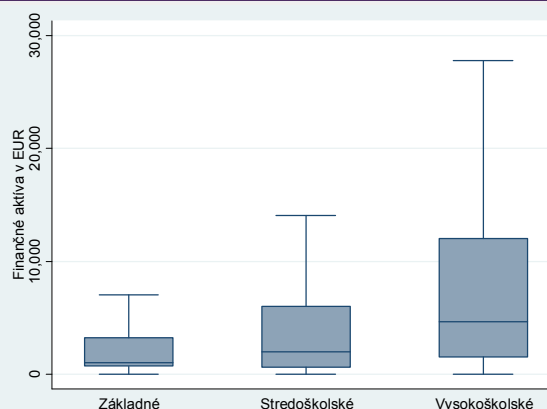
Takmer všetky vekové kategórie uviedli podobnú mieru vlastníctva finančných aktív na úrovni 96 až 98 %. Výnimku tvoria iba najstaršie domácnosti, kde je referenčná osoba staršia ako 60 rokov. Tí uviedli mieru vlastníctva na úrovni 75,6 % (pozri tabuľku 8). Najvyšší objem finančných aktív majú domácnosti vo vekovej skupine 50 až 59 rokov (8 241 eur). Naopak najnižší majú najmladšie domácnosti, kde má referenčná osoba menej ako 29 rokov (4 166 eur).

Graf 8 Finančné aktíva domácností podľa veku referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Graf 9 Finančné aktíva domácností podľa vzdelania referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Tab. 8 Finančné aktíva domácnosti podľa veku a vzdelania referenčnej osoby

	Vlastníctvo (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Vek				
16-29	97,6	4 166	1 129	8 141
30-39	98,4	5 104	1 662	11 793
40-49	97,8	7 616	2 972	12 642
50-59	96,5	8 241	2 974	14 063
>60	75,6	5 761	2 079	11 194
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	68,3	2 514	1 000	3 398
stredoškolské	92,4	5 805	1 974	11 470
vysokoškolské	97,5	9 850	4 636	14 909

Zdroj: HFCS.

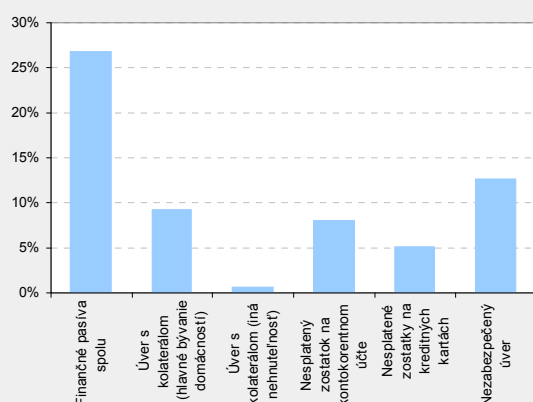
Rovnako ako reálne aktíva tak aj finančné rastú so vzdelaním referenčnej osoby. Spomedzi tých domácností, ktorých referenčná osoba má základné vzdelanie, vlastní finančné aktíva 68,3 % domácností. Viac to je v prípade stredoškolského vzdelania (92,4 %). Najvyššiu

mieru vlastníctva sme zaznamenali v kategórii vysokoškolského vzdelania (97,5 %). Ak domácnosť vlastní finančné aktíva, tak ich priemerná výška je v kategórii základného vzdelania 2 514 eur, u stredoškolsky vzdelaných 5 805 eur a u vysokoškolsky vzdelaných 9 850 eur.

3.4 FINANČNÉ PASÍVA

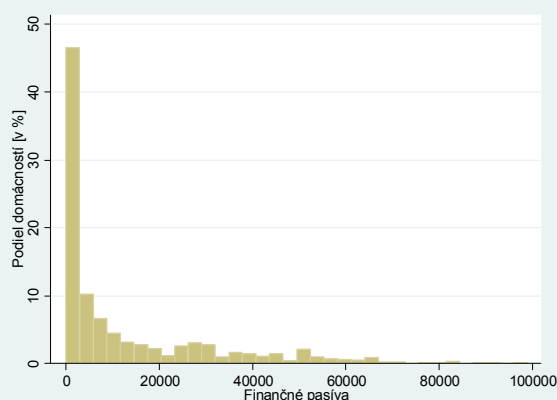
Okrem majetku, ktorý slovenské domácnosti vlastnia, sme sledovali aj ich zadlženie. Viac ako štvrtina domácností uviedla, že jej členovia sú nejakým spôsobom zadlžení. Najpočetnejšiu skupinu, takmer 13 %, tvoria nezabezpečené úvery, kde patria napríklad spotrebné úvery. Necelých 10 % domácností ručí za úver kolaterálom vo forme nehnuteľnosti. Nesplatený zostatok na kontokorentnom účte uviedlo 8 % a nesplatený zostatok na kreditných kartách po zaplatení mesačných účtov viac ako 5 % domácností. Graf 11 zobrazuje histogram finančných pasív. Aj keď je stredná hodnota finančných pasív viac ako 12 000 eur, ich medián je iba 3 150 eur.

Graf 10 Úverové zaťaženie domácností (v %)

Zdroj: HFCS.

Graf 11 Histogram finančných pasív

Zdroj: HFCS.

Poznámka: Histogram zahŕňa tie domácnosti, ktoré uviedli, že majú nejaké finančné pasíva.

Nie je prekvapením, že najvyššie nesplatené zostatky majú domácnosti pri úveroch zaručených nehnuteľnosťou. Ak domácnosť ručí za daný úver hlavným bývaním, tak jeho priemerná nesplatená výška je 27 692 eur – pozri tabuľku 9. Priemerný nezabezpečený úver je vo výške 4 263 eur. Zostatky pri kontokorentných účtoch a kreditných kartách sú nižšie (541 eur a 855 eur).

Z pohľadu veku referenčnej osoby sú najviac zadlžené domácnosti v kategórii 30 až 39 rokov. V tejto vekovej kategórii je zadlžených takmer 43 % domácností. Ich priemerná výška nesplatených úverov je viac ako 16 000 eur (pozri tabuľku 10). Menej zadlžené sú domácnosti, ktoré majú referenčnú osobu staršiu. V kategórii 50 až 59 rokov je to 24,5 % domácností (priemerná hodnota nesplatených úverov je 6 702 eur) a v kategórii nad 60 rokov 5,2 % domácností (nesplatené úvery sú v priemere 3 795 eur).

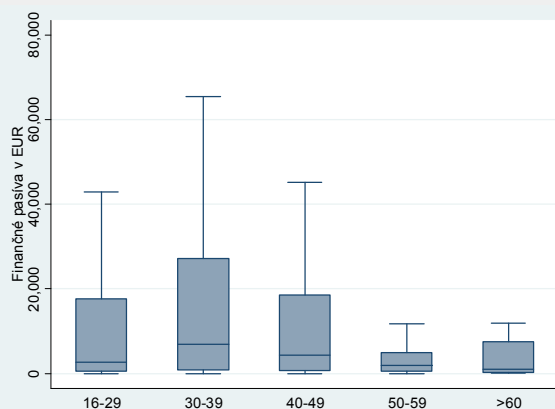
Tab. 9 Finančné pasíva

	Úverové zaťaženie (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Finančné pasíva spolu	26,8	12 445	3 150	18 905
Úver s kolaterálom (hlavné bývanie domácností)	9,3	27 692	25 000	21 975
Úver s kolaterálom (iná nehnutelnosť)	0,6	22 816	13 030	25 289
Nesplatený zostatok na kontokorentnom účte	8,0	541	350	903
Nesplatený zostatok na kreditných kartách	5,1	855	472	878
Nezabezpečený úver	12,6	4 263	2 000	6 941

Zdroj: HFCS.

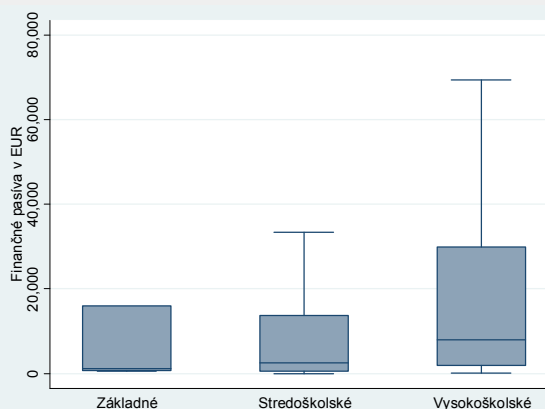
Ak porovnáme domácnosti podľa vzdelania referenčnej osoby, zistíme, že zadlženie stúpa so vzdelaním. Kým v kategórii základného vzdelania je zadlžených 5,1 % domácností s priemerným nesplateným úverom 9 293 eur, v kategórii stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaných referenčných osôb je podiel zadlžených domácností až 28,4 %. Výška nesplatených úverov dosahuje v kategórii stredoškolského vzdelania viac ako 11 000 eur a v prípade vysokoškolského vzdelania viac ako 19 000 eur.

Graf 12 Finančné pasíva podľa veku referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Graf 13 Finančné pasíva podľa vzdelania referenčnej osoby

Zdroj: HFCS.

Tab. 10 Finančné pasíva domácnosti podľa veku a vzdelania referenčnej osoby

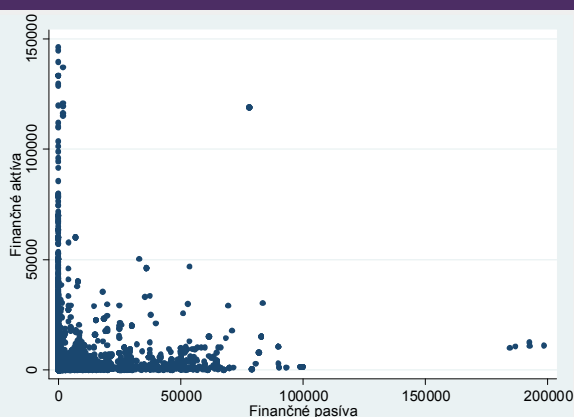
	Úverové zaťaženie (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Vek				
16-29	38,1	12 226	2 780	18 465
30-39	42,8	16 770	6 839	21 115
40-49	35,8	13 424	4 250	19 912
50-59	24,5	6 702	1 952	13 783
>60	5,2	3 795	960	5 821
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	5,1	9 293	1 200	17 087
stredoškolské	28,4	11 074	2 620	17 192
vysokoškolské	28,4	19 140	8 102	24 661

Zdroj: HFCS.

3.5 ZADLŽENIE A BOHATSTVO

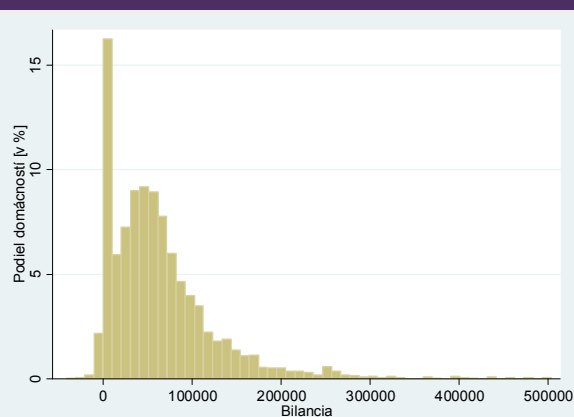
Keďže údaje zo zisťovania HFCS obsahujú zároveň informácie o aktívach aj pasívach domácností, môžeme sledovať ich vzájomný vzťah ako aj čisté bohatstvo domácností, ktoré sa rovná rozdielu medzi ich celkovými aktívami a pasívami. Graf 14 znázorňuje vzťah medzi finančnými aktívami a pasívami domácností. Vidíme, že zadlžené sú hlavne tie domácnosti, ktoré majú menší objem finančných aktív.

Graf 14 Diagram rozptylu (finančné aktíva vs. pasíva)

Zdroj: HFCS.

Graf 15 Histogram celkovej bilancie

Zdroj: HFCS.

Graf 15 ilustruje podiel domácností v jednotlivých pásmach čistého bohatstva. Hodnota čistého bohatstva dosahuje v priemere necelých 79 tisíc eur. Kladné čisté bohatstvo, teda prípad, keď je hodnota majetku vyššia ako výška nesplatených úverov, uviedlo viac ako 98 % domácností. Naopak záporné čisté bohatstvo uviedlo 1,2 % domácností, pričom priemerná hodnota záporného bohatstva je 3 704 eur. Tabuľka 11 zobrazuje čisté bohatstvo aj

v členení podľa veku a vzdelania referenčnej osoby. Je vidieť, že kladne čisté bohatstvo uviedli hlavne tie domácnosti, kde majú referenčné osoby vysokoškolské vzdelanie, alebo majú vyšší vek.

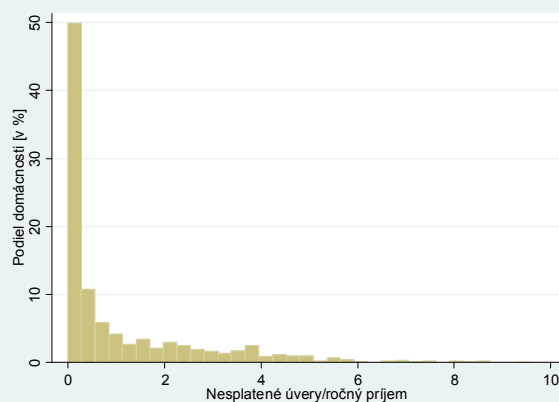
Tab. 11 Čisté bohatstvo domácnosti podľa ich celkovej bilancie, veku a vzdelania referenčnej osoby

	Kladné čisté bohatstvo (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Všetky domácnosti	98,8	78 919	61 000	82 580
Domácnosti s kladnou bilanciou	100,0	79 990	61 664	82 570
Domácnosti so zápornou bilanciou	0,0	3 704	940	6 547
Vek				
16-29	95,9	63 495	46 671	78 529
30-39	98,3	67 701	52 582	76 911
40-49	98,2	93 442	69 540	96 078
50-59	98,9	89 347	66 686	84 155
>60	99,0	75 012	58 827	71 725
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	97,9	67 011	52 435	69 379
stredoškolské	97,9	73 360	57 658	73 495
vysokoškolské	99,8	109 984	79 458	114 743

Zdroj: HFCS.

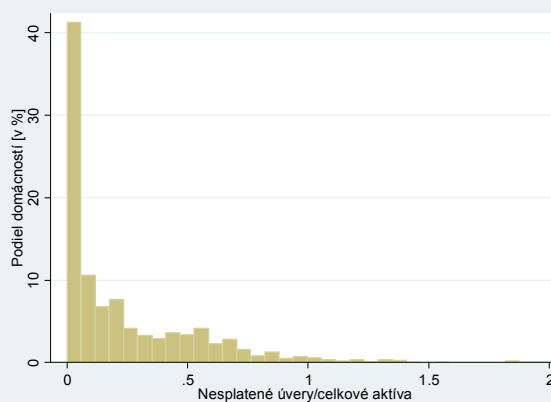
Zamerajme sa teraz iba na tie domácnosti, ktoré uviedli, že majú nesplatený úver. Graf 16 má na x-ovej osi podiel nesplatených úverov a celkových ročných príjmov domácnosti. Vidíme, že približne polovica zadlžených domácností je v kategórii 0 až 0,28. To znamená, že ich nesplatené úvery neprekračujú hrubý príjem za tri mesiace.

Graf 16 Histogram podielu nesplatených úverov a ročných príjmov domácnosti

Zdroj: HFCS.

Graf 17 Histogram podielu nesplatených úverov a celkových aktív domácnosti

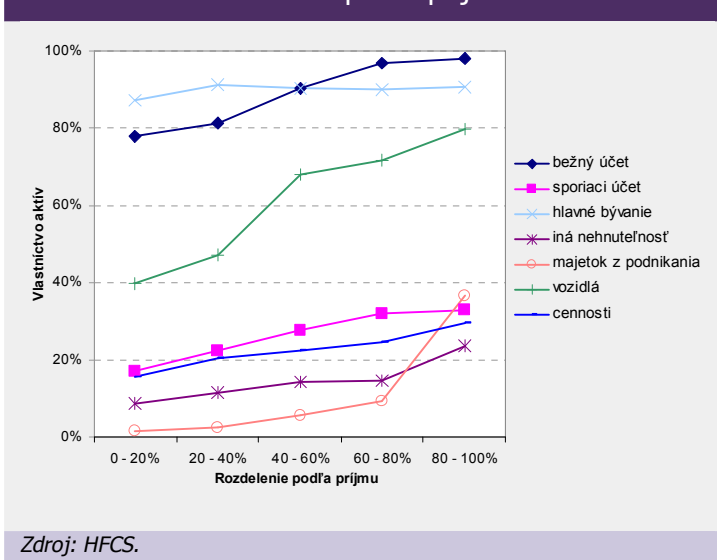
Zdroj: HFCS.

Vysoko zadlžené domácnosti sú tie domácnosti, ktorých podiel nesplatených úverov a príjmov prevyšuje hodnotu tri. Takýchto domácností je v našej vzorke viac ako 12 % zo všetkých zadlžených domácností.

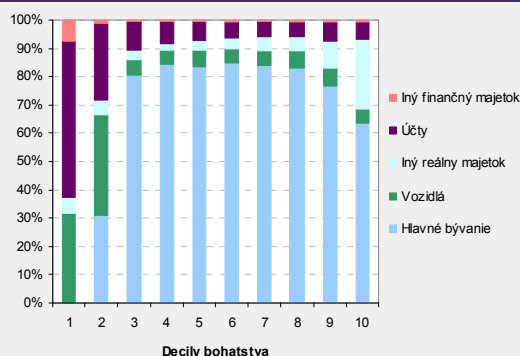
Podobne sme vytvorili aj ukazovateľ podielu nesplatených úverov a celkových aktív domácností (graf 17). Zistili sme, že takmer 3,8 % zadlžených domácností má nesplatené úvery vyššie ako celkový majetok. Necelých 14,6 % zadlžených domácností má tento koeficient vyšší ako 0,5.

Na vlastníctvo najdôležitejších aktív sa môžeme pozrieť aj z pohľadu príjmov domácností (graf 18). Tu zisťujeme, že miera vlastníctva nehnuteľností nezávisí od príjmov domácností a dosahuje úrovne okolo 90 % pre všetky príjmové kategórie. Naopak ostatné aktíva vykazujú rastúcu závislosť s rastúcim príjmom. Najviditeľnejšie to je v prípade vozidiel, kde ich miera vlastníctva začína na 40 % pri domácnostiach s najnižším príjmom a končí na úrovni 80 % v domácnostiach s najvyšším príjmom. Aj majetok z podnikania vykazuje viditeľne rastúci trend. Zatiaľ čo v najnižšej príjmovej kategórii ho má iba 1,6 % domácností, v najvyššej príjmovej kategórii ho vlastní až 36,5 % domácností.

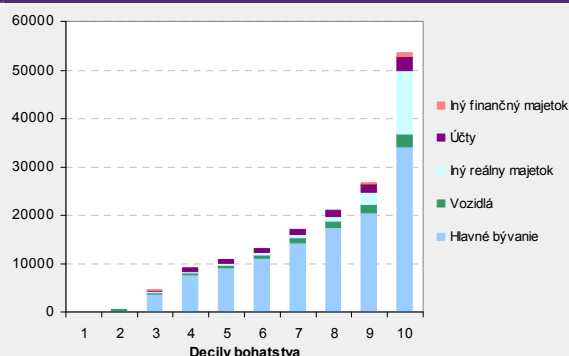
Graf 18 Vlastníctvo aktív podľa príjmu domácností

Ak zoradíme domácnosti podľa celkového majetku a rozdelíme ich do desiatich rovnako veľkých skupín získame členenie podľa decilov bohatstva. Graf 19 zobrazuje štruktúru portfólia aktív v percentách pre jednotlivé decily. Je vidieť, že domácnosti s najnižším celkovým bohatstvom nevlastnia dom alebo byt, v ktorom bývajú. Ak sa presunieme do vyšších pásiem majetku, tak hlavné bývanie nabera na význame. Pri najbohatších domácnostiach rastie zastúpenie iných nehnuteľností. Graf 20 prezentuje hodnotu majetku domácností v miliónoch eur. Opäť sú tu domácnosti rozdelené do desiatich rovnako veľkých skupín podľa výšky majetku. Na tomto grafe je vidieť, že hlavné bývanie tvorí majoritnú časť bohatstva vo všetkých kategóriách. Pri najbohatších domácnostiach sú ostatné nehnuteľnosti druhou najväčšou zložkou bohatstva.

Graf 19 Štruktúra portfólia aktív domácností podľa decilov bohatstva

Zdroj: HFCS.

Graf 20 Aktíva domácností podľa decilov bohatstva v mil. eur

Zdroj: HFCS.

3.6 ZAMESTNANIE

V tejto časti dotazníka sme sa zamerali na členov domácností starších ako 16 rokov. Tabuľka 12 uvádza rozdelenie týchto členov podľa ich pracovného vzťahu.

Tab. 12 Zastúpenie respondentov podľa ich pracovného stavu

Pracovný stav	Výskyt vo vzorke	Podiel (v %)
Zamestnaný, podnikateľ	2 793	64,3
Práceschopný, na materskej alebo rodičovskej dovolenke	113	2,6
Nezamestnaný	270	6,2
Študent, žiak, neplatený praktikant	403	9,3
Dôchodca (aj na predčasnom dôchodku)	581	13,4
Na plnom invalidnom dôchodku	109	2,5
Starám sa o domácnosť	71	1,6
Bez platenej práce	7	0,2
Celkom	4 347	100,0

Zdroj: HFCS.

Zhruba 11 % pracujúcich respondentov sú samostatnými podnikateľmi. Väčšina pracujúcich respondentov (71,5 %) uviedla, že pracuje 40 hodín týždenne. Ďalších 7,7 % respondentov uviedlo, že ich týždenná pracovná doba je 37,5 alebo 38 hodín týždenne. Zhruba 5 % respondentov pracuje menej ako (alebo rovných) 30 hodín týždenne a ďalších zhruba 5 % respondentov pracuje viac ako (alebo rovných) 50 hodín týždenne.

Až 90 % zamestnancov má pracovnú zmluvu na dobu neurčitú, zvyšných 10 % na dobu určitú. 2,5 % pracujúcich respondentov uviedlo, že má popri hlavnom zamestnaní aj inú prácu. 62 % pracujúcich respondentov predpokladá odchod do dôchodku medzi 60 a 62 rokom života, ďalších 24 % medzi 63 a 65 rokom. 14 % pracujúcich respondentov sa počas

predchádzajúcich dvoch rokov obávalo straty práce a ďalších 9 % muselo prijať neželané zmeny.

3.7 PENZIJNÉ NÁROKY A POISTNÉ ZMLUVY

Táto časť dotazníka pokrýva oblasť dôchodkového zabezpečenia jednotlivých členov domácností. Respondentov sme sa pýtali hlavne na ich úspory v druhom a treťom pilieri, ako aj na ich dobrovoľné dôchodkové programy mimo zamestnania.

Prvý pilier

Najskôr sme sa zaujímali o to, či jednotliví členovia domácnosti budú mať v budúcnosti nárok na starobný dôchodok z povinného dôchodkového plánu (tj. z prvého piliera dôchodkového systému). Túto otázku sme sa spýtali všetkých členov domácnosti, teda aj dôchodcov, ktorí už starobný dôchodok poberajú, pričom nás zaujímali vyslovene iba *budúce* nároky na starobný dôchodok.⁷ Zo všetkých opýtaných respondentov uviedlo takýto nárok 81,1 %. Z pracujúcich respondentov deklarovalo budúci nárok na starobný dôchodok z prvého piliera až 92,9 % respondentov.⁸ Doba prispievania do povinného dôchodkového systému samozrejme závisí na počte odpracovaných rokov. Väčšina respondentov (58,7 %) uviedla, že prispieva menej ako (alebo rovných) 20 rokov. Takmer všetci respondenti (96,4 %) prispievajú menej ako (alebo rovných) 40 rokov.

Druhý pilier

Respondentov, ktorí uviedli, že v budúcnosti očakávajú starobný dôchodok z 1. piliera dôchodkového systému, sme sa spýtali, či vstúpili aj do 2. piliera. Na túto otázku odpovedalo kladne iba 26,1 % respondentov. Tento podiel je dosť nízky v porovnaní s údajmi, ktoré sme získali zo Sociálnej poisťovne. Z nich totiž vyplýva, že podiel aktívnych sporiteľov v 2. pilieri voči všetkým poistencom v 1. pilieri bol v roku 2011 až 44,4%.⁹ I keď vezmeme v našich dátach do úvahy iba pracujúcich respondentov, ktorí sú určite aktívnymi poistencami v starobnom poistení, vychádza nám tento podiel iba 28,0 %. Jedným z možných vysvetlení tohto rozdielu je to, že si viacerí respondenti v momente rozhovoru nemuseli spomenúť na to, že sa prihlásili do 2. piliera (alebo tomu nevenovali dostatočnú pozornosť). Tento problém sa pokúsime v ďalšej vlnе prieskumu HFCS odstrániť tým, že na otázku týkajúcu sa 2. piliera budeme v dotazníku klásť väčší dôraz. Nateraz však budeme predpokladať, že opomenutie respondentov uviesť ich účasť v 2. pilieri bolo čiste náhodné, a preto nemá vplyv na reprezentatívnosť zozbieraných údajov.

⁷ Členovia domácnosti, ktorí v súčasnosti už poberajú nejaký dôchodok (starobný, výsluhový alebo invalidný) a v budúcnosti nemajú nárok na žiaden iný dôchodok, odpovedali na túto otázku záporne.

⁸ Nárok na starobný dôchodok z prvého piliera majú ľudia, ktorí dovŕšili dôchodkový vek a majú odpracovaných minimálne 15 rokov, počas ktorých platili odvody do Sociálnej poisťovne na starobné poistenie.

⁹ V roku 2011 evidovala Sociálna poisťovňa v priemere 2 066 180 poistencov na starobné poistenie v 1. pilieri dôchodkového systému (vrátane osôb, za ktorých hradí poistné štát). Z nich bolo v priemere 916 375 osôb aktívnymi sporiteľmi v 2. pilieri (aktívni sporitelia sú tí, za ktorých bolo v danom roku odvedené poistné do 2. piliera). Podiel týchto dvoch čísel je približne 0,444.

Tab. 13 Doba prispievania respondentov do 2. piliera

Doba prispievania (roky)	Počet respondentov	Podiel (v %)	% spolu
0	84	9,2	9,2
1	20	2,2	11,4
2	41	4,5	15,9
3	79	8,6	24,5
4	193	21,1	45,6
5	231	25,3	70,8
6	110	12,0	82,8
nevie	58	6,3	89,2
žiadna odpoveď	99	10,8	100,0
Celkom	915	100,0	

Zdroj: HFCS.

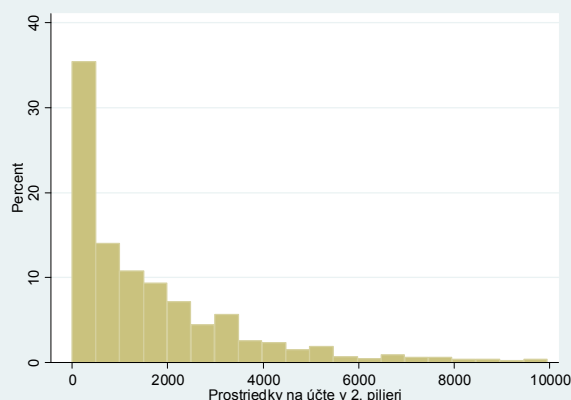
Respondentov, ktorí uviedli, že sú v 2. pilieri, sme sa spýtali, koľko rokov si už prispievajú do tohto piliera. Keďže 2. pilier bol na Slovensku zavedený v roku 2005 a náš prieskum HFCS sa realizoval v roku 2010, maximálna doba prispievania mohla byť 6 rokov. Tabuľka 13 udáva rozdelenie respondentov podľa doby ich prispievania do 2. piliera. Z nej vidíme, že väčšina respondentov si prispievala 4 až 6 rokov. Veľa respondentov však nevedelo alebo nechcelo odpovedať na túto otázku.

Respondentov, ktorí uviedli, že sú v 2. pilieri, sme sa tiež spýtali na stav ich osobného účtu, ktorý majú v 2. pilieri. Túto hodnotu presne uviedlo iba 37 % sporiteľov. Ďalších 22 % uviedlo interval, v ktorom sa zostatok ich účtu nachádza. Zvyšných 41 % respondentov nevedelo, alebo nechcelo odpovedať na danú otázku. Preto bola väčšina hodnôt prislúchajúcej premennej dodatočne imputovaná. Navyše, prevažná časť respondentov, ktorí si začali šetriť v 2. pilieri len nedávno (tj. doba ich prispievania bola 0 rokov), uviedla nulový zostatok na ich osobnom účte.

Graf 21 zobrazuje rozdelenie prostriedkov v 2. pilieri. Z grafu vidíme, že zostatky na účtoch v 2. pilieri sú zatiaľ dosť nízke. Navyše sme tento histogram obmedzili do výšky 10 000 eur, lebo iba necelé percento pozorovaných hodnôt bolo nad touto úrovňou. Najvyšší pozorovaný zostatok na účte bol 12 300 eur (pri piatich rokoch prispievania), najvyššia imputovaná hodnota zostatku bola 20 046 eur. Pridružená tabuľka 14 poskytuje základné štatistické údaje o rozdelení týchto prostriedkov. Z nej vidíme, že polovica respondentov má na účte v 2. pilieri menej ako alebo rovných 1 000 eur (medián). Priemerný zostatok je 1 752 eur.

Ďalej sme skúmali, ako súvisí účasť v 2. pilieri a výška zostatku na príslušnom účte s osobnými charakteristikami respondentov. Z dostupných charakteristík sme vybrali nasledovné: rodinný stav, dosiahnuté vzdelanie, postavenie v zamestnaní a typ pracovnej zmluvy. Zistili sme, že najväčšiu účasť v 2. pilieri majú slobodní, ktorí majú zároveň najmenšie zostatky na účtoch. Najmenšiu účasť majú zase rozvedení, vdovci / vdovy alebo žijúci oddelene, ktorí majú zároveň najvyššie zostatky. Tento výsledok zrejme súvisí s vekom respondentov. Slobodní ľudia sú väčšinou mladí, ktorým sa vstúpiť do 2. piliera oplatilo viac ako starším osobám. Naproti tomu rozvedení, vdovci / vdovy alebo žijúci oddelene sú zvyčajne starší.

Graf 21 Rozdelenie zostatkov na účte v 2. pilieri

Zdroj: HFCS.

Tab. 14 Štatistické údaje o zostatkoch na účte v 2. pilieri

Zostatok na účte v 2. pilieri (€)	
Priemer	1 752
Medián	1 000
1. kvartil	189
3. kvartil	2 379
Min	0
Max	20 046
Štd. odchýlka	2 277

Zdroj: HFCS

Čo sa týka vzdelania, pozorujeme, že vzdelanejšie osoby majú nielen vyššiu účasť v 2. pilieri, ale aj vyššie zostatky na svojich účtoch. Druhý pilier oslovil najmä vysokoškolsky vzdelaných ľudí, ktorí vzhľadom na svoj vyšší príjem odvádzajú aj vyššie príspevky na svoj účet v tomto pilieri. Ďalej pozorujeme, že podnikatelia majú vyššiu účasť v 2. pilieri ako zamestnanci a vzhľadom na ich vyšší príjem majú v tomto pilieri aj vyššie zostatky na účtoch. Spomedzi zamestnancov oslovil 2. pilier najmä tých, čo majú pracovnú zmluvu na dobu neurčitú. Títo zamestnanci majú vzhľadom k vyššiemu príjmu aj vyššie zostatky na účte v tomto pilieri. Bližšie detaily o účasti v 2. pilieri a zostatkoch na účte podľa osobných charakteristík respondentov nájdete v tabuľke 15.

Tab. 15 Účasť a zostatok na účte v 2. pilieri podľa osobných charakteristík

	Účasť (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	30,4	924	160	1 632
ženatý / vydatá	25,7	2 091	1 485	2 329
iný*	19,3	2 503	1 800	2 913
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	22,4	113	0	473
stredoškolské	23,2	1 587	988	2 042
vysokoškolské	38,7	2 383	1 538	2 736
Postavenie v zamestnaní				
zamestnanec	27,6	1 991	1 327	2 315
podnikateľ	33,9	2 465	1 620	2 518
Typ pracovnej zmluvy				
na dobu určitú	24,1	1 403	813	1 913
na dobu neurčitú	28,0	2 048	1 412	2 341

* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

Zdroj: HFCS.

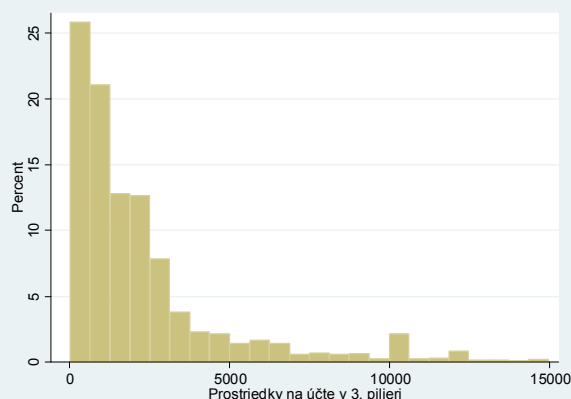
Tretí pilier

9,2 % respondentov uviedlo, že vstúpilo do 3. piliera. Z nich 85,3 % očakáva v budúcnosti vyplácanie pravidelných dôchodkov z tohto piliera. Drvivá väčšina respondentov, ktorí sú v 3. pilieri, má iba jeden dôchodkový plán v tomto pilieri; okolo 4,1 % respondentov má 2 dôchodkové plány.¹⁰

Respondentov, ktorí uviedli, že sú v 3. pilieri, sme sa taktiež spýtali na stav ich osobného účtu (resp. osobných účtov), ktorý (resp. ktoré) v tomto pilieri majú. Túto hodnotu presne uviedlo iba 41 % opýtaných respondentov. Dalších 23 % uviedlo interval, v ktorom sa zostatok ich účtu (resp. účtov) nachádza. Zvyšných 36 % respondentov nevedelo, alebo nechcelo odpovedať na danú otázku. Preto bola väčšina hodnôt prislúchajúcej premennej imputovaná.

Graf 22 zobrazuje rozdelenie prostriedkov v 3. pilieri. Na prvý pohľad vidíme, že zostatky na účtoch v 3. pilieri sú vyššie ako zostatky na účtoch v 2. pilieri. Histogram sme obmedzili do výšky 15 000 eur, lebo iba zhruba 1 % uvedených hodnôt bolo nad touto úrovňou. Najvyšší pozorovaný zostatok na účte bol 20 000 eur, najvyššia imputovaná hodnota zostatku bola 23 218 eur. Prislúchajúca tabuľka 16 poskytuje základné štatistiky rozdelenia zostatkov na účtoch v 3. pilieri. Všetky hodnoty v tejto tabuľke sú vyššie ako zodpovedajúce hodnoty v tabuľke 14 pre 2. pilier, čo znovu potvrdzuje fakt, že zostatky na účtoch v 3. pilieri sú všeobecne vyššie ako zostatky na účtoch v 2. pilieri. To je zrejme spôsobené tým, že doplnkové dôchodkové poistenie (súčasný 3. pilier) bolo na Slovensku zavedené skôr ako starobné dôchodkové sporenie (2. pilier).¹¹ Taktiež sa dá predpokladať, že do 3. piliera sa prihlásili väčšinou ľudia s vyšším príjmom.

Graf 22 Rozdelenie prostriedkov na účte v 3. pilieri

Zdroj: HFCS.

Tab. 16 Základné štatistické údaje o zostatkoch na účte v 3. pilieri

Zostatok na účte v 3. pilieri (€)	
Priemer	2 457
Medián	1 454
1. kvartil	618
3. kvartil	2 918
Min	15
Max	23 218
Štd. odchýlka	3 079

Zdroj: HFCS.

¹⁰ Pod dôchodkovým plánom v treťom pilieri rozumieme uzatvorenú zmluvu s nejakou doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou na Slovensku.

¹¹ Doplnkové dôchodkové poistenie bolo na Slovensku zavedené už v roku 1997 (pozri zákon č. 123/1996 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom poistení zamestnancov).

Tabuľka 17 porovnáva účasť v 3. pilieri a zostatky na prislúchajúcich účtoch medzi rôznymi skupinami respondentov. Na rozdiel od 2. piliera je účasť v 3. pilieri najnižšia u slobodných respondentov (s najnižšími zostatkami na účtoch) a najvyššia u ženatých / vydatých respondentov (s najvyššími zostatkami na účtoch). Rovnako ako v 2. pilieri, aj účasť v 3. pilieri a zostatky na účtoch sú najvyššie u vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Taktiež podnikatelia majú vyššie zostatky na účtoch v 3. pilieri než zamestnanci, i keď ich účasť v tomto pilieri je nižšia ako u zamestnancov (na rozdiel od 2. piliera, kde je účasť podnikateľov vyššia). To zrejme súvisí s tým, že 3. pilier je atraktívnejší práve pre zamestnancov vzhľadom k tomu, že zamestnancom prispieva polovicou do tohto piliera ich zamestnávateľ. Prekvapivo, účasť zamestnancov s pracovnou zmluvou na dobu určitú je v 3. pilieri vyššia ako u zamestnancov s pracovnou zmluvou na dobu neurčitú, i keď ich zostatky na účtoch sú nižšie (podobne ako v 2. pilieri).

Tab. 17 Účasť a zostatok na účte v 3. pilieri podľa osobných charakteristík

	Účasť (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	5,4	1 910	789	2 884
ženatý / vydatá	11,0	2 679	1 638	3 230
iný*	9,9	2 157	1 270	2 545
Dosiahnuté vzdelanie[#]				
stredoškolské	7,3	2 065	1 282	2 447
vysokoškolské	20,7	2 952	1 664	3 707
Postavenie v zamestnaní				
zamestnanec	13,8	2 395	1 449	2 921
podnikateľ	10,5	2 579	1 200	3 222
Typ pracovnej zmluvy				
na dobu určitú	14,5	1 814	1 100	1 773
na dobu neurčitú	8,5	2 434	1 499	2 978
* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.				
[#] Kategória základné vzdelanie je pre nedostatok pozorovaní vynechaná.				
Zdroj: HFCS.				

Dobrovoľné dôchodkové zabezpečenie mimo zamestnania

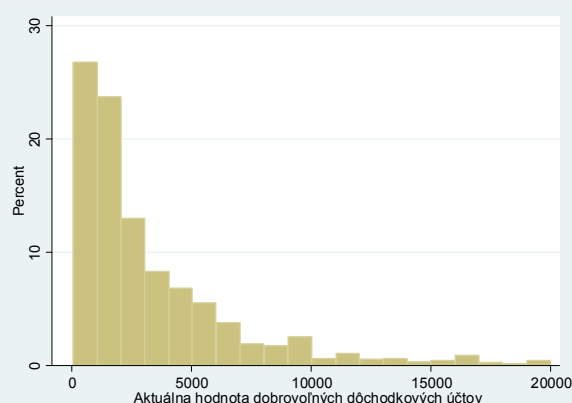
11,8 % respondentov uviedlo, že si zriadilo dobrovoľné dôchodkové zabezpečenie mimo zamestnania. Z toho 2,8 % má dobrovoľné dôchodkové sporenie a 9,1 % má poisťňu zmluvu o zmiešanom životnom poistení (niekoľko osôb má oboje). Týchto respondentov sme sa pýtali aj na aktuálnu hodnotu ich všetkých dôchodkových sporiacich účtov. Keďže iba 36 % respondentov uviedlo presnú hodnotu ich účtov, väčšina hodnôt bola imputovaná.

Graf 23 zobrazuje rozdelenie aktuálnej hodnoty dobrovoľných dôchodkových sporiacich účtov.¹² Ako vidíme, zastúpenie respondentov klesá s rastúcou hodnotou účtov. Pridružená

¹² Tento histogram sme obmedzili na maximálnu pozorovanú hodnotu 20 000 eur, hoci niekoľko imputovaných hodnôt presahuje túto hranicu.

tabuľka 18 udáva základné štatistické údaje o rozdelení aktuálnej hodnoty dôchodkových sporiacich účtov, ktoré dosahujú v priemere 3 557 eur; medián je na úrovni 2 044 eur.

Graf 23 Rozdelenie aktuálnej hodnoty dobrovoľných dôchodkových účtov

Zdroj: HFCS.

Tab. 18 Štatistické údaje o aktuálnej hodnote dobrovoľných dôchodkových účtov

Hodnota dobrovoľných dôchodkových účtov (€)	
Priemer	3 557
Medián	2 044
1. kvartil	1 000
3. kvartil	4 766
Min	64
Max	26 712
Štd. odchýlka	3 971

Zdroj: HFCS.

Z tabuľky 19 vidíme, že, podobne ako v 2. pilieri, aktuálna hodnota dôchodkových sporiacich účtov je najnižšia u slobodných respondentov a najvyššia u rozvedených, vdovcov / vdov alebo žijúcich oddelene. Účasť je však najvyššia u ženatých / vydatých respondentov.

Tab. 19 Účasť a zostatok na účte v dobrovoľných dôchodkových programoch podľa osobných charakteristík

	Účasť (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	10,0	2 388	1 383	3 195
ženatý / vydatá	13,8	3 776	2 400	3 965
iný*	8,3	4 915	3 239	4 843
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	2,9	2 486	1 200	3 452
stredoškolské	10,4	3 433	2 000	3 878
vysokoškolské	21,9	3 873	2 338	4 164
Postavenie v zamestnaní				
zamestnanec	14,4	3 547	2 107	3 943
podnikateľ	24,3	4 678	3 160	4 454
Typ pracovnej zmluvy				
na dobu určitú	13,4	2 184	813	2 246
na dobu neurčitú	14,5	3 693	1 412	4 059

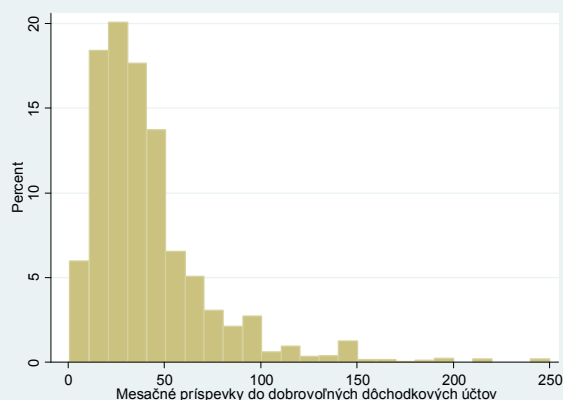
* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

Zdroj: HFCS.

Rovnako ako v 2. a 3. pilieri, účasť v dobrovoľných dôchodkových programoch ako aj aktuálna hodnota pridružených účtov stúpa so vzdelaním. Taktiež podnikatelia majú v týchto programoch vyššiu účasť a aj vyššie zostatky na účtoch ako zamestnanci. Takisto zamestnanci s pracovnou zmluvou na dobu neurčitú majú vyššiu účasť aj aktuálnu hodnotu dôchodkových sporiacich účtov ako zamestnanci na dobu určitú.

Respondentov, ktorí majú dobrovoľné dôchodkové sporiace účty, sme sa tiež spýtali, akou sumou si mesačne prispievajú na svoje účty. Graf 24 ukazuje rozdelenie takýchto mesačných príspevkov. Z neho vidíme, že väčšina príspevkov je nižšia ako 50 eur. To potvrdzuje aj pridružená tabuľka 20, z ktorej vyplýva, že až tri štvrtiny respondentov prispieva na svoje dobrovoľné dôchodkové sporiace účty sumou menšou alebo rovnou 50 eur.

Graf 24 Rozdelenie mesačných príspevkov na dobrovoľné dôchodkové účty

Zdroj: HFCS.

Tab. 20 Štatistické údaje o mesačných príspevkoch na dobrovoľné dôchod. účty

Mesačné príspevky na dôchodkové účty (€)	
Priemer	43
Medián	34
1. kvartil	22
3. kvartil	50
Min	1
Max	250
Štd. odchýlka	32

Zdroj: HFCS.

Z tabuľky 21 je vidieť, že rozdiely v mesačných príspevkoch medzi rôznymi skupinami respondentov sú v súlade s aktuálnymi hodnotami ich dôchodkových sporiacich účtov. Slobodní respondenti si prispievajú najmenšou sumou, zatiaľ čo rozvedení, vdovci / vdovy alebo žijúci oddelene najvyššou sumou. Mesačné príspevky taktiež stúpajú s dosiahnutým vzdelaním respondentov. Podnikatelia si prispievajú mesačne vyššou sumou ako zamestnanci. Zamestnanci s pracovnou zmluvou na dobu neurčitú si mesačne prispievajú na svoje dôchodkové sporiace účty vyššou sumou ako zamestnanci na dobu určitú.

Tab. 21 Mesačné príspevky na účty v dobrovoľných dôchodkových programoch podľa osobných charakteristík

	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav			
slobodný / slobodná	38	30	30
ženatý / vydatá	43	35	31
iný*	51	45	38
Dosiahnuté vzdelanie			
základné	19	17	10
stredoškolské	40	32	30
vysokoškolské	51	42	35
Postavenie v zamestnaní			
zamestnanec	41	34	26
podnikateľ	54	42	40
Typ pracovnej zmluvy			
na dobu určitú	39	30	28
na dobu neurčitú	49	35	43
* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.			
Zdroj: HFCS.			

3.8 PRÍJEM

V tejto časti dotazníka sme sa najskôr pýtali jednotlivých členov domácností na ich osobný príjem. Potom sme sa zamerali na príjem domácnosti ako celku. Všetky uvedené príjmy sú brutto, teda sumy pred odpočítaním daní a sociálneho a zdravotného poistenia.

Osobný príjem jednotlivých členov domácností je rozdelený podľa svojho pôvodu do nasledovných kategórií (údaje v zátvorke uvádzajú, koľko percent respondentov v našej vzorke má daný typ príjmu, pričom niektorí respondenti majú viacero typov príjmu, zatiaľ čo iní nemajú žiaden):

- príjem zo zamestnania (63,5 %)
- príjem zo samostatnej podnikateľskej činnosti (7,5 %)
- príjem z prvého dôchodkového piliera (16,3 %)
- príjem zo súkromných dôchodkových plánov a poistných zmlúv (0,6 %)
- príjem z dávok v nezamestnanosti (5,1 %)

Príjem domácností je tiež rozdelený podľa svojho pôvodu a to do nasledovných kategórií (údaje v zátvorke uvádzajú, koľko percent domácností v našej vzorke má daný typ príjmu, pričom niektoré domácnosti majú viacero typov príjmu, zatiaľ čo iné nemajú žiaden):

- príjem z verejnej pomoci (7,3 %)
- príjem z pravidelných súkromných príspevkov od ľudí mimo domácnosti (6,2 %)
- príjem z prenájmu nehnuteľností (1,8 %)
- príjem z finančných investícií a majetkovej účasti (2,5 %)

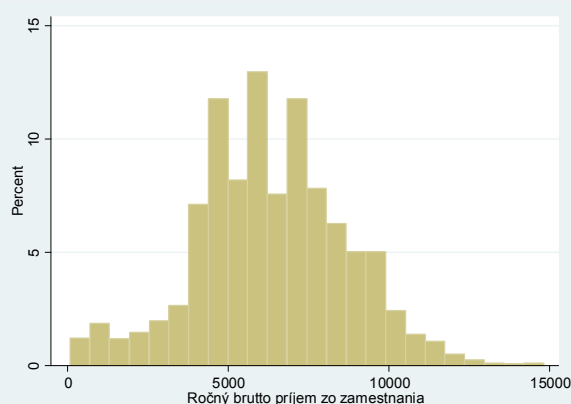
- príjem z iných zdrojov (2,4 %)

Na záver tejto časti dotazníka sme sa domácností pýtali na subjektívne hodnotenie výšky ich príjmu a očakávaného vývoja príjmu v budúcom roku.

Príjem zo zamestnania

Graf 25 zobrazuje rozdelenie ročného brutto príjmu zo zamestnania. Z grafu vidíme, že toto rozdelenie je prekvapivo symetrické (šikmosť = 0,85), avšak s dlhým chvostom na pravej strane. Hoci tento histogram zobrazuje iba príjmy do 15 000 eur, maximálny pozorovaný príjem je 32 000 eur. Pridružená tabuľka 22 udáva základné štatistiky ročného brutto príjmu zo zamestnania. Vzhľadom na relatívnu symetriu tohto rozdelenia je rozdiel medzi priemerom a mediánom dosť malý.

Graf 25 Rozdelenie ročného brutto príjmu zo zamestnania

Zdroj: HFCS.

Tab. 22 Štatistické údaje o ročnom brutto príjme zo zamestnania

Ročný brutto príjem zo zamestnania (€)	
Priemer	6 390
Medián	6 200
1. kvartil	4 800
3. kvartil	8 000
Min	80
Max	32 000
Štd. odchýlka	2 485

Zdroj: HFCS.

Pre zaujímavosť sme porovnali priemerný mesačný brutto príjem zo zamestnania, ktorý nám poskytol prieskum HFCS, s inými dostupnými zdrojmi – pozri tabuľku 23. Vzhľadom k tomu, že vzorka nášho prieskumu HFCS bola navrhovaná na základe kvót vypočítaných zo zisťovania SILC z roku 2009, hodnoty priemerného príjmu zo zamestnania sú medzi týmito dvoma prieskumami veľmi podobné. Hodnota priemerného príjmu, ktorú udáva Štatistický úrad SR, je však podstatne vyššia. Tento rozdiel vzniká zrejme z dôvodu rozdielného spôsobu zisťovania údajov o príjme. Zatiaľ čo HFCS a SILC zisťujú príjem zamestnancov pomocou prieskumu, ŠÚSR ho zisťuje na základe ročných účtovných výpisov firiem (koľko finančných prostriedkov firmy vyplátili svojim zamestnancom). V prieskumoch sa často stáva, že respondenti uvádzajú len ich základný plat, bez akýchkoľvek príplatkov, prémie alebo iných vedľajších príjmov, pritom ich skutočný príjem je vyšší. Taktiež môžu respondenti omylom uviesť namiesto hrubého príjmu svoj čistý príjem. Ďalším dôvodom je, že sme sa v dotazníku HFCS pýtali respondentov na ich celkový hrubý príjem počas posledných 12 mesiacov. Ten následne delíme 12, aby sme získali priemerný mesačný príjem. Avšak, ak respondent pracoval iba niekoľko mesiacov v roku, vyjde nám jeho priemerný mesačný príjem značne

podhodnotený. Tento problém sa pokúsime v budúcej vlnе HFCS odstrániť tým, že sa respondentov spýtame aj na dĺžku obdobia, počas ktorej pracovali.

Tab. 23 Porovnanie mesačného brutto príjmu s inými zdrojmi

Priemerný mesačný brutto príjem (€)	
HFCS (2010)	533
SILC (2009)	563
ŠÚSR (2010)	769

Tabuľka 24 ukazuje, ako závisí výskyt a výška ročného brutto príjmu zo zamestnania od osobných charakteristík respondentov, vrátane veku. Z tabuľky vidíme, že príjem zo zamestnania majú najčastejšie respondenti v manželskom zväzku, ktorí taktiež zarábajú najviac. Slobodní respondenti zase zarábajú najmenej, avšak rozdiel v ich príjmoch nie je až tak výrazný v porovnaní s príjmom rozvedených respondentov, vdovcov / vdov alebo žijúcich oddelene.

Tab. 24 Výskyt a výška ročného brutto príjmu zo zamestnania podľa osobných charakteristík respondentov

	Výskyt (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	55,0	6 051	6 000	2 472
ženatý / vydatá	71,5	6 569	6 398	2 496
iný*	51,9	6 207	6 000	2 373
Vek				
16-29	52,6	5 817	6 000	2 360
30-39	80,7	6 737	6 720	2 728
40-49	83,7	6 584	6 356	2 371
50-59	74,9	6 424	6 136	2 242
>60	15,1	5 631	5 600	2 713
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	13,4	4 555	4 740	2 678
stredoškolské	64,7	6 177	6 000	2 346
vysokoškolské	79,4	7 287	7 200	2 704
Typ pracovnej zmluvy				
na dobu určitú	100,0	5 630	5 550	2 445
na dobu neurčitú	100,0	6 663	6 500	2 288

* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

Zdroj: HFCS.

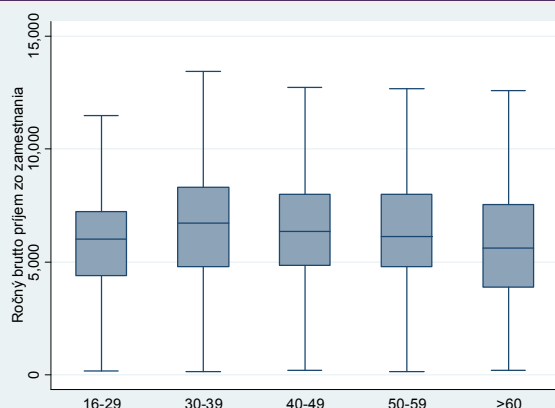
Čo sa týka veku, vidíme, že najväčší výskyt zamestnaných je medzi respondentmi od 40 do 49 a najmenší medzi respondentmi staršími ako 60 rokov. Najvyšší príjem zo zamestnania majú osoby od 30 do 39 rokov a najnižší osoby staršie ako 60 rokov, ktorých príjem má však

najväčší medzikvartilový rozptyl – pozri graf 26 (box plot), ktorý zobrazuje pre každú vekovú kategóriu všetky tri kvartily príjmu spolu s hraničnými hodnotami.

Rozdiely v príjme sú najvýraznejšie, keď sa vezme do úvahy najvyššie dosiahnuté vzdelanie respondentov. Je všeobecne známe, že príjem zamestnancov stúpa s ich vzdelaním, čo potvrdzuje nielen tabuľka 24 ale aj graf 27. Z tabuľky taktiež pozorujeme, že príjem zo zamestnania majú najčastejšie vysokoškolsky vzdelané osoby. To súvisí s faktom, že niektoré osoby so strednou (resp. základnou) školou ešte nezačali pracovať, lebo sa rozhodli pokračovať štúdiom na vysokej (resp. strednej) škole.

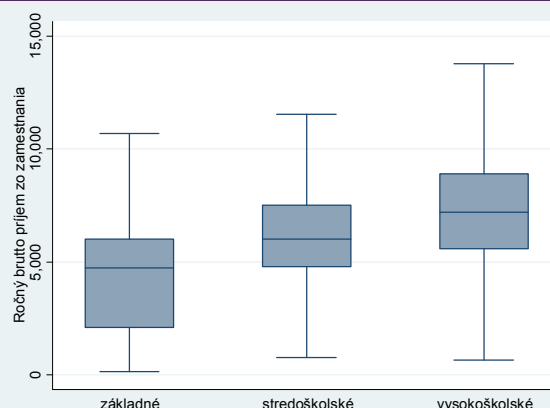
Posledná charakteristika, ktorú sme vzali do úvahy a ktorá sa týka všetkých zamestnancov, je typ pracovnej zmluvy. Zistili sme, že zamestnanci so zmluvou na dobu neurčitú majú vyšší príjem ako zamestnanci so zmluvou na dobu určitú.

Graf 26 Ročný brutto príjem zo zamestnania podľa veku

Zdroj: HFCS.

Graf 27 Ročný brutto príjem zo zamestnania podľa dosiahnutého vzdelania

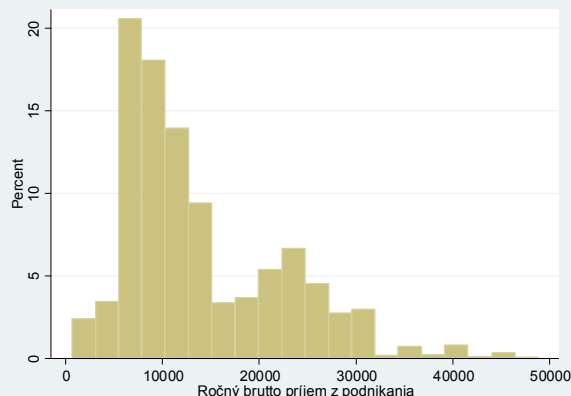

Zdroj: HFCS.

Príjem zo samostatnej podnikateľskej činnosti

Graf 28 zobrazuje rozdelenie ročných brutto príjmov zo samostatnej podnikateľskej činnosti. Ako vidieť, na rozdiel od rozdelenia príjmov zo zamestnania je toto rozdelenie je dosť asymetrické (šikmost' = 6,4) s veľmi dlhým chvostom na pravej strane. Hoci tento histogram zobrazuje iba príjmy do 50 000 eur, maximálny pozorovaný príjem je 204 000 eur. Z prídruženej tabuľky 25 je vidieť, že pozorované príjmy sú skutočne rozdelené dosť nerovnomerne, s veľkým rozdielom medzi priemerom a mediánom a taktiež medzi 1. a 3. kvartilom.

Graf 28 Rozdelenie ročného brutto príjmu z podnikania

Zdroj: HFCS.

Tab. 25 Štatistické údaje o ročnom brutto príjme z podnikania

Ročný brutto príjem z podnikania (€)	
Priemer	15 761
Medián	12 000
1. kvartil	7 577
3. kvartil	20 000
Min	616
Max	204 000
Štd. odchýlka	16 621

Zdroj: HFCS.

Tabuľka 26 ukazuje závislosť výskytu a výšky ročného brutto príjmu z podnikania od osobných charakteristík respondentov. Z tabuľky vidíme, že podobne ako pri príjme zo zamestnania aj príjem z podnikania majú najčastejšie respondenti v manželskom zväzku, ktorí taktiež zarábajú najviac. Avšak rozdiely v príjme z podnikania medzi slobodnými, ženatými a inými osobami sú dosť nízke, preto možno konštatovať, že výška príjmu z podnikateľskej činnosti nezávisí na rodinnom stave respondenta.

Tab. 26 Výskyt a výška ročného brutto príjmu z podnikania podľa osobných charakteristík respondentov

	Výskyt (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	4,9	15 246	12 000	12 624
ženatý / vydatá	9,5	15 990	12 000	18 216
iný*	5,5	15 254	11 500	11 901
Dosiahnuté vzdelanie[#]				
stredoškolské	7,8	15 026	11 900	16 218
vysokoškolské	9,2	18 638	13 200	17 993
Podnikateľ				
bez zamestnancov	100,0	14 752	10 928	16 302
so zamestnancami	100,0	18 720	13 200	17 764

* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

Kategória základné vzdelanie je pre nedostatok pozorovaní vynechaná.

Zdroj: HFCS.

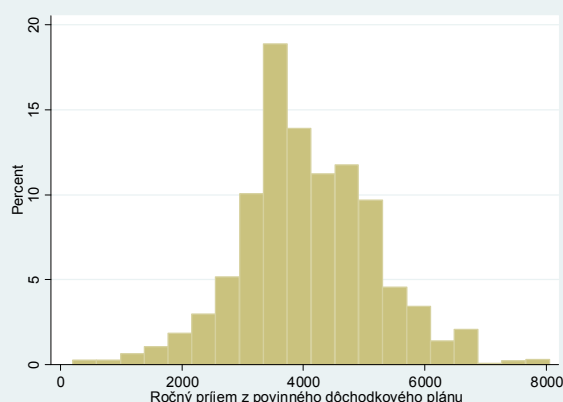
Príjem z podnikateľskej činnosti však závisí na dosiahnutom vzdelaní respondenta. Podnikatelia so strednou školou zarábajú v priemere o 3 600 eur menej než podnikatelia s vysokou školou. Navyše, vysokoškolsky vzdelané osoby podnikajú viac ako osoby so strednou školou. Na záver sme sa zaujímali o to, či má výskyt iných zamestnancov v podniku

vplyv na výšku príjmov z podnikania. Zistili sme, že samostatní podnikatelia zarábajú v priemere o 4 000 eur menej ako podnikatelia so zamestnancami.

Príjem z 1. dôchodkového piliera

Graf 29 zobrazuje rozdelenie ročných príjmov z 1. dôchodkového piliera, ktoré zahŕňajú (predčasný) starobný dôchodok vrátane výsluhového, invalidného, vdovského / vdoveckého a sirotského dôchodku. Ako vidieť, toto rozdelenie je dosť symetrické (šikmosť = 0,11). Preto je aj stredná hodnota blízka mediánu – vid' pridruženú tabuľku 27. Navyše má toto rozdelenie podstatne menší rozptyl ako rozdelenie príjmu zo zamestnania alebo z podnikateľskej činnosti. Preto je aj rozdiel medzi 1. a 3. kvartilom podstatne menší ako u predchádzajúcich dvoch rozdelení.

Graf 29 Rozdelenie ročných príjmov z 1. dôchodkového piliera

Zdroj: HFCS.

Tab. 27 Štatistické údaje o ročných príjmoch z 1. dôchodkového piliera

Ročný príjem z prvého dôchodkového piliera (€)	
Priemer	4 077
Medián	4 000
1. kvartil	3 400
3. kvartil	4 800
Min	205
Max	8 050
Štd. odchýlka	1 110

Zdroj: HFCS.

Tabuľka 28 ukazuje závislosť výskytu a výšky ročného príjmu z 1. dôchodkového piliera od osobných charakteristík respondentov, vrátane veku. Z tabuľky vidíme, že takmer polovica (45,0 %) rozvedených, vdovcov / vdov alebo žijúcich oddelene poberá dôchodok, pričom tento dôchodok je v priemere vyšší ako dôchodok slobodných alebo ženatých / vydatých osôb. Avšak rozdiely v dôchodkoch podľa rodinného stavu respondentov nie sú príliš výrazné.

Tab. 28 Výskyt a výška ročného príjmu z povinného dôchodkového plánu podľa osobných charakteristík respondentov

	Výskyt (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	3,4	3 711	3 648	1 270
žinatý / vydatá	14,8	4 059	3 936	1 122
iný*	45,0	4 150	4 140	1 060
Vek[#]				
40-49	3,7	3 318	3 329	1 322
50-59	15,2	3 771	3 600	1 106
>60	88,5	4 212	4 140	1 040
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	41,3	3 681	3 600	894
stredoškolské	16,0	4 090	4 059	1 094
vysokoškolské	7,1	4 916	4 978	1 245

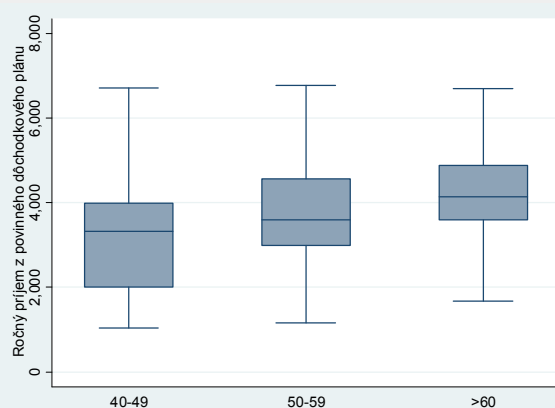
* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

Vekové kategórie 16-29 a 30-39 rokov sú pre nedostatok pozorovaní vynechané.

Zdroj: HFCS.

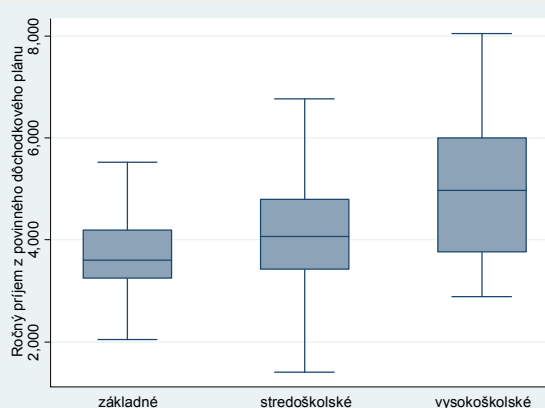
Výraznejšie rozdiely v dôchodkoch sú vzhľadom na vek respondentov. Ako vidieť z grafu 30, staršie osoby poberajú vyššie dôchodky. Prirodzene, výskyt dôchodcov výrazne rastie s vekom respondentov. Až 88,5 % respondentov starších ako 60 rokov poberá dôchodok. Taktiež vyše tri štvrtiny dôchodcov v našej vzorke má aspoň 60 rokov. Najvýraznejšie rozdiely v dôchodkoch pozorujeme pri dosiahnutom vzdelaní dôchodcov. Podobne ako pri predchádzajúcich typoch príjmu, aj príjem z povinného dôchodkového plánu rastie s dosiahnutým vzdelaním.

Graf 30 Ročné príjmy z 1. dôchodkového piliera podľa veku

Zdroj: HFCS.

Graf 31 Ročné príjmy z 1. dôchodkového piliera podľa dosiahnutého vzdelania

Zdroj: HFCS.

So vzdelaním však stúpa aj medzikvartilný rozptyl dôchodkového príjmu (pozri graf 31). Najviac dôchodcov sa vyskytuje medzi respondentmi so základným vzdelaním (41,3 %) a najmenej dôchodcov je v skupine respondentov s vysokoškolským vzdelaním (7,1 %).

Príjem zo súkromných dôchodkových plánov a poistných zmlúv

Tabuľka 29 uvádza základné štatistické údaje o ročných príjmoch zo súkromných dôchodkových plánov a poistných zmlúv. Tieto údaje však treba brať s istou rezervou, keďže iba 24 respondentov v našej vzorke uviedlo, že má takýto typ príjmu. Vzhľadom na príliš malý počet pozorovaní je nemožné s týmito údajmi robiť ďalšie štatistické analýzy.

Tab. 29 Štatistické údaje o ročných príjmoch zo súkromných dôchodkových plánov a poistných zmlúv

Ročný príjem zo súkromných dôch. plánov a poist. zmlúv (€)

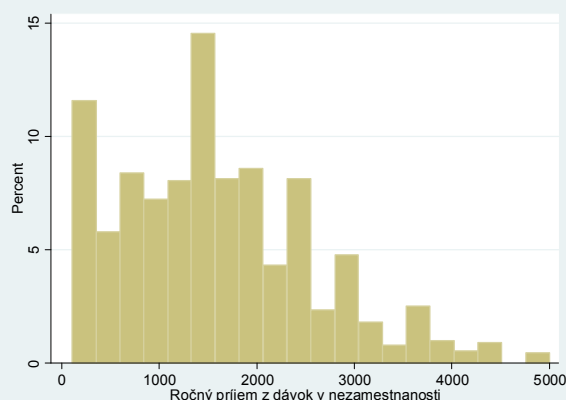
Priemer	2 655
Medián	1 800
1. kvartil	1 038
3. kvartil	3 980
Min	360
Max	8 405
Štd. odchýlka	1 974

Zdroj: HFCS.

Príjem z dávok v nezamestnanosti

Posledná časť dotazníka zameraná na jednotlivých členov rodiny sa venovala príjmom z dávok v nezamestnanosti.

Graf 32 Rozdelenie ročných príjmov z dávok v nezamestnanosti

Zdroj: HFCS.

Tab. 30 Štatistické údaje o ročných príjmoch z dávok v nezamestnanosti

Ročný príjem z dávok v nezamestnanosti (€)

Priemer	1 599
Medián	1 480
1. kvartil	840
3. kvartil	2 260
Min	120
Max	5 000
Štd. odchýlka	996

Zdroj: HFCS.

Graf 32 zobrazuje rozdelenie týchto dávok. Z histogramu vidíme, že toto rozdelenie je rovnomernejšie ako ktorékoľvek iné rozdelenie z predchádzajúcich typov príjmu. To potvrdzuje aj pridružená tabuľka 30, z ktorej vidíme, že rozdelenie príjmu z dávok v nezamestnanosti má menšiu štandardnú odchýlku než akýkoľvek iný typ príjmu.

Tabuľka 31 ukazuje závislosť výskytu a výšky ročného príjmu z dávok v nezamestnanosti od osobných charakteristík respondentov. Z tabuľky vidíme, že podobne ako pri príjme zo zamestnania aj príjmy z dávok v nezamestnanosti sú najvyššie u ženatých / vydatých a najnižšie u slobodných respondentov. Najvyšší výskyt nezamestnaných je pritom medzi slobodnými, čo môže súvisieť s vysokou nezamestnanosťou čerstvých absolventov škôl na Slovensku.

Tab. 31 Výskyt a výška ročného príjmu z dávok v nezamestnanosti podľa osobných charakteristík respondentov

	Výskyt (v %)	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
Rodinný stav				
slobodný / slobodná	6,3	1 205	1 100	837
ženatý / vydatá	4,8	1 918	1 891	1 026
iný*	3,8	1 424	1 416	832
Dosiahnuté vzdelanie				
základné	5,4	1 236	1 000	842
stredoškolské	5,5	1 602	1 500	972
vysokoškolské	3,4	1 822	1 800	1 185

* Iný rodinný stav je buď rozvedený / rozvedená, vdovec / vdova alebo žijúci oddelene.

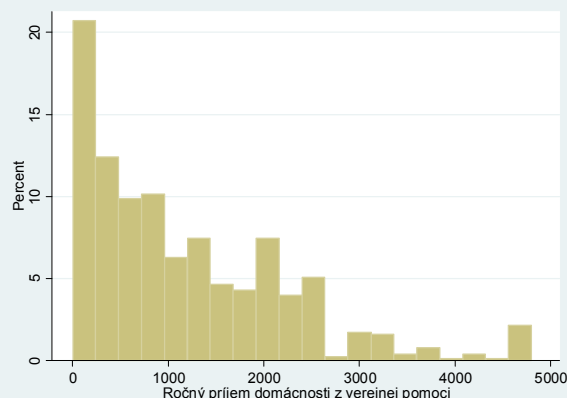
Zdroj: HFCS.

Čo sa týka dosiahnutého vzdelania, najnižší výskyt nezamestnaných pozorujeme u vysokoškolsky vzdelaných respondentov, ktorí zároveň poberajú aj najvyššie dávky v nezamestnanosti. Toto zistenie je v súlade s tabuľkou 24, kde sme pozorovali, že najvyšší výskyt zamestnaných je práve u vysokoškolsky vzdelaných osôb, ktoré majú v priemere vyššie platy ako menej vzdelané osoby.

Ďalej sa budeme venovať už len príjmom domácnosti ako celku. Všetky príjmy budú naďalej uvádzané brutto, teda pred zdanením.

Príjem z verejnej pomoci

151 domácností (7,3 %) v našej vzorke uviedlo, že počas posledných 12 mesiacov dostalo príjem z verejnej pomoci alebo z príspevkov verejnej sociálnej starostlivosti (s výnimkou dávok v nezamestnanosti, dôchodkov a jednorazových príspevkov). Zahŕňame tu materské a rodičovské a rôzne druhy príspevkov, napríklad príspevkov v hmotnej núdzi, na zdravotnú starostlivosť člena domácnosti a dieťaťa do 1. roku života, na bývanie, alebo aktivačný a ochranný príspevok. Ako vidieť z grafu 33, výška týchto príspevkov je pre väčšinu domácností pomerne malá. V priemere dosahuje hodnotu okolo 1 200 eur, čo predstavuje mesačný príspevok 100 eur. Väčšina domácností však dostávala mesačne sumu menšiu alebo rovnú 70 eur (pozri medián v tabuľke 32).

Graf 33 Rozdelenie ročných príjmov z verejnej pomoci

Zdroj: HFCS.

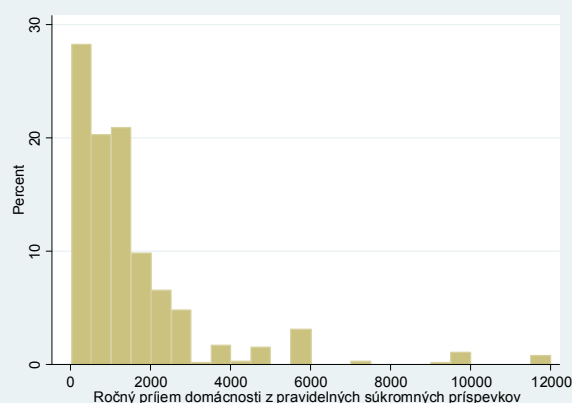
Tab. 32 Štatistické údaje o ročných príjmoch z verejnej pomoci

Ročný príjem z verejnej pomoci (€)	
Priemer	1 223
Medián	840
1. kvartil	301
3. kvartil	1 920
Min	1
Max	6 922
Štd. odchýlka	1 148

Zdroj: HFCS.

Príjem z pravidelných súkromných príspevkov od ľudí mimo domácnosti

128 domácností (6,2 %) v našej vzorke uviedlo, že počas posledných 12 mesiacov dostávalo pravidelné príspevky na výživné, dobrovoľné príspevky na dieťa, pravidelnú finančnú podporu od iných osôb ako členov domácnosti, od domácností z iných krajín, dotácie, alebo iný takýto príjem od osôb alebo organizácií (okrem darov a jednorazových príspevkov). Ako vidieť z grafu 34, väčšina týchto príspevkov bola do výšky 2 000 eur. Polovica domácností však dostávala zo súkromných príspevkov mesačne sumu menšiu alebo rovnú 100 eur, u troch štvrtín domácností bola táto suma menšia alebo rovná 150 eur (pozri medián a 3. kvartil v tabuľke 33).

Graf 34 Rozdelenie ročných príjmov z pravidelných súkromných príspevkov

Zdroj: HFCS.

Tab. 33 Štatistické údaje o ročných príjmoch z pravidelných súkromných príspevkov

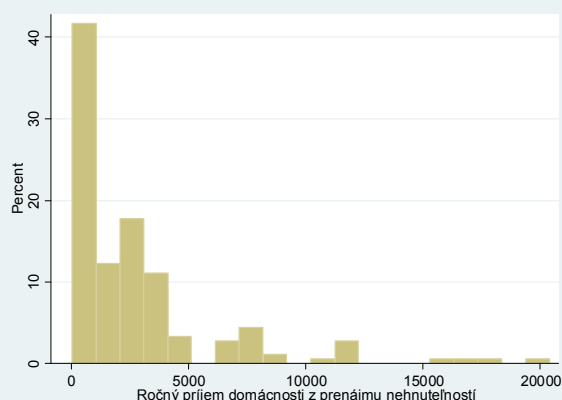
Ročný príjem z pravidelných súkromných príspevkov (€)	
Priemer	1 558
Medián	1 200
1. kvartil	465
3. kvartil	1 800
Min	25
Max	12 000
Štd. odchýlka	1 843

Zdroj: HFCS.

Príjem z prenájmu nehnuteľností

36 domácností (1,8 %) v našej vzorke uviedlo, že počas posledných 12 mesiacov malo príjem z prenájmu nehnuteľností. Ako vidieť z grafu 35, tento príjem bol vo väčšine prípadov menší ako 5 000 eur. Pridružená tabuľka 34 potvrdzuje, že priemerný ročný príjem domácnosti z prenájmu nehnuteľností bol 2 770 eur, pričom väčšina domácností mala tento príjem menší alebo rovný 2 000 eur. Zaujímavý je relatívne veľký rozdiel medzi hodnotou 1. a 3. kvartilu.

Graf 35 Rozdelenie ročných príjmov z prenájmu nehnuteľností

Zdroj: HFCS.

Tab. 34 Štatistické údaje o ročných príjmoch z prenájmu nehnuteľností

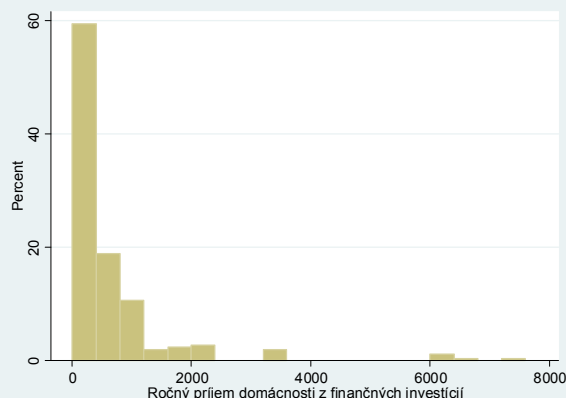
Ročný príjem z prenájmu nehnuteľností (€)	
Priemer	2 770
Medián	2 000
1. kvartil	555
3. kvartil	3 600
Min	40
Max	20 397
Štd. odchýlka	3 525

Zdroj: HFCS.

Príjem z finančných investícií a majetkovej účasti

52 domácností (2,5 %) v našej vzorke uviedlo, že počas posledných 12 mesiacov malo príjem z finančných investícií alebo majetkovej účasti. Sem patria napríklad úroky z vkladových účtov bez výpovednej lehoty, z termínovaných a úsporných vkladov, vkladových certifikátov, riadených účtov, dlhopisov alebo podielových fondov. Taktiež sem radíme zisky z podielu na majetku spoločnosti alebo dividendy z akcií, ktoré domácnosť vlastní. Ako vidieť z grafu 36, väčšina týchto príjmov bola menšia ako 2 000 eur. Podľa pridruženej tabuľky 35 predstavoval priemerný ročný príjem domácnosti z finančných investícií a majetkovej účasti (ak takéto aktívum má) sumu 603 eur s mediánom 240 eur.

Graf 36 Rozdelenie ročných príjmov z finančných investícií a majetkovej účasti

Zdroj: HFCS.

Tab. 35 Štatistické údaje o ročných príjmoch z finančných investícií a majetkovej účasti

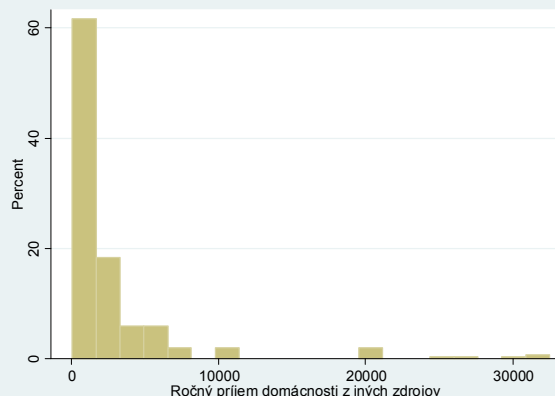
Ročný príjem z fin. investícií a majetkovej účasti (€)	
Priemer	603
Medián	240
1. kvartil	100
3. kvartil	611
Min	27
Max	7 252
Štd. odchýlka	1 049

Zdroj: HFCS.

Príjem z iných zdrojov

50 domácností (2,4 %) v našej vzorke uviedlo, že počas posledných 12 mesiacov dostávalo iný pravidelný alebo nepravidelný príjem zo zdrojov, ako sú napríklad kapitálové zisky z predaja aktív, výhra ceny, vyrovnanie poistnej udalosti, alimenty, štipendiá, finančná pomoc od rodičov či detí, príležitostné práce alebo akékoľvek iné zdroje. Keďže tieto príjmy pochádzajú z rozličných (navzájom ťažko porovnateľných) zdrojov, ich rozdelenie má značný rozptyl. Z grafu 37 však vidieť, že pre väčšinu domácností sú tieto príjmy pomerne nízke. Príložená tabuľka 36 udáva priemerný príjem vo výške 2 783 eur a medián vo výške 1 200 eur. Štandardná odchýlka tohto príjmu je najväčšia spomedzi všetkých typov príjmov domácností.

Graf 37 Rozdelenie ročných príjmov z iných zdrojov

Zdroj: HFCS.

Tab. 36 Štatistické údaje o ročných príjmoch z iných zdrojov

Ročný príjem z iných zdrojov (€)	
Priemer	2 783
Medián	1 200
1. kvartil	455
3. kvartil	2 508
Min	52
Max	32 508
Štd. odchýlka	5 023

Zdroj: HFCS.

Subjektívne hodnotenie výšky príjmu

Na záver tejto časti dotazníka sme sa domácností pýtali, ako vnímajú výšku ich celkového príjmu za posledných 12 mesiacov. Väčšina domácností (52,5 %) považovala svoj príjem za normálny, 6,7 % za vysoký a 40,8 % za nízky.

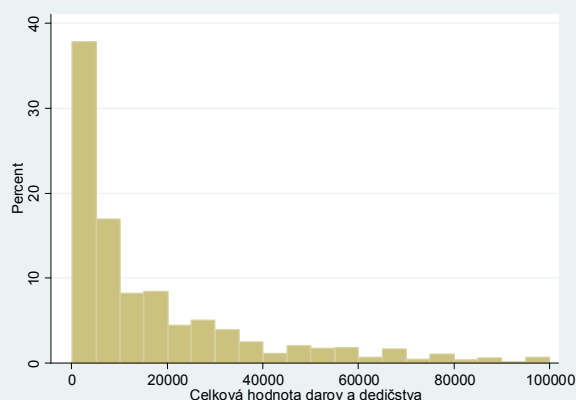
45,4 % domácností očakávalo, že počas nasledujúceho roku ich celkový príjem porastie menej ako ceny tovarov a služieb. 11,3 % domácností očakávalo naopak, že ich príjem porastie viac ako ceny tovarov a služieb. Zvyšných 43,3 % domácností očakávalo, že ich príjem sa bude vyvíjať zhruba rovnako ako ceny tovarov a služieb.

3.9 MEDZIGENERAČNÉ PREVODY A DARY

V tejto časti dotazníka sme sa domácností pýtali, či v minulosti dostali nejaké dedičstvo alebo hodnotný dar (vrátane peňazí alebo iného majetku) od niekoho, kto nie je súčasťou ich domácnosti. 537 domácností (26,1 %) odpovedalo na túto otázku kladne. Z nich väčšina uviedla, že získali iba jeden (85,9 % domácností) prípadne dva (11,4 % domácností) hodnotné dary alebo dedičstvá, pričom v 63,8 % prípadov sa jednalo o dedičstvo.

Takmer polovica (46,3 %) darov a dedičstiev bola vo forme peňazí a vyše tretina (35,8 %) vo forme bývania. Zvyšné dary a dedičstvá boli vo forme pozemku (15,4 %), auta (4,0 %), využívania bývania na základe výlučného práva (2,4 %) alebo cenností ako napríklad šperky, nábytok alebo umelecké diela (1,7 %).¹³

Graf 38 Rozdelenie celkovej hodnoty darov a dedičstva

Zdroj: HFCS.

Tab. 37 Štatistické údaje o celkovej hodnote darov a dedičstva

Celková hodnota darov a dedičstva (€)	
Priemer	24 569
Medián	10 000
1. kvartil	3 000
3. kvartil	30 000
Min	128
Max	700 000
Štd. odchýlka	51 418

Zdroj: HFCS.

Graf 38 zobrazuje rozdelenie celkovej hodnoty darov a dedičstva do výšky 100 000 eur, pričom maximálna pozorovaná hodnota je až 700 000 eur. Z histogramu je vidieť, že celková hodnota darov a dedičstva sa u jednotlivých domácností dosť líši, avšak u väčšiny je menšia

¹³ Suma jednotlivých podielov je vyššia ako 100%, pretože niektoré domácnosti dostali dar alebo dedičstvo vo viacerých formách.

alebo rovná 20 000 eur. Prídružená tabuľka 37 udáva priemernú hodnotu darov a dedičstva vyše 24 500 eur, avšak medián je na úrovni iba 10 000 eur. Dary a dedičstvo v celkovej hodnote vyššej ako 30 000 eur pritom získala len necelá štvrtina domácností. Všimnime si, že priemerná hodnota je dosť blízko hodnote 3. kvartilu, čo je zjavne spôsobené extrémnymi hodnotami dedičstva u niektorých domácností.

Na záver tejto časti dotazníka sme sa domácností pýtali, či v budúcnosti očakávajú nejaký hodnotný dar alebo dedičstvo od niekoho mimo domácnosti, na čo 22,6 % domácností odpovedalo kladne.

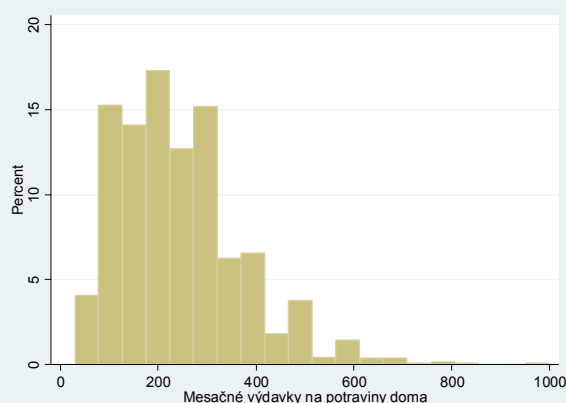
3.10 SPOTREBA

Posledná časť dotazníka sa venovala spotrebe domácností, konkrétne výdavkom na energie a na potraviny skonzumované doma a mimo domu, prístupu k sporeniu, porovnaniu celkových výdavkov s príjmami, možnosti pokryť nečakané výdavky a očakávanými výdavkami v budúcom roku.

Výdavky na potraviny skonzumované doma

Graf 39 znázorňuje rozdelenie mesačných výdavkov domácností na potraviny skonzumované doma (vrátane nápojov). Z histogramu vidíme, že väčšina týchto výdavkov sa pohybuje v sume okolo 200 eur mesačne. To potvrdzuje aj prídružená tabuľka 38, podľa ktorej predstavujú priemerné mesačné výdavky domácnosti na potraviny skonzumované doma sumu 244 eur, ktorá je dosť blízko mediánovej hodnote 220 eur. Polovica domácností má tieto výdavky v rozmedzí od 150 do 300 eur mesačne.

Graf 39 Rozdelenie mesačných výdavkov na potraviny skonzumované doma

Zdroj: HFCS.

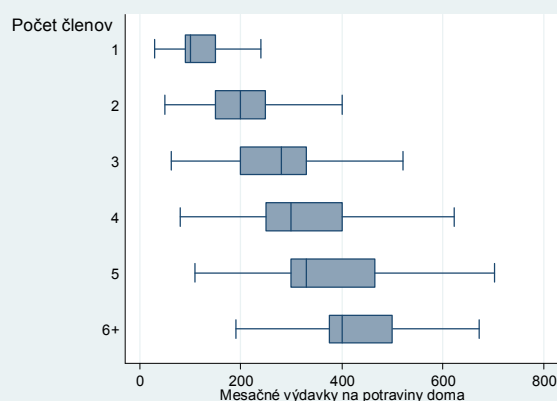
Tab. 38 Štatistické údaje o mesačných výdavkoch na potraviny skonzumované doma

Mesačné výdavky na potraviny skonzumované doma (€)	
Priemer	244
Medián	220
1. kvartil	150
3. kvartil	300
Min	30
Max	1 000
Štd. odchýlka	130

Zdroj: HFCS.

Výdavky na potraviny skonzumované doma samozrejme závisia na veľkosti domácnosti, čo potvrdzuje graf 40 a k nemu prídružená tabuľka 39. Jednoduchou regresiou týchto výdavkov na veľkosť domácnosti sme odhadli, že mesačné výdavky na potraviny skonzumované doma stúpajú s každým ďalším členom domácnosti o zhruba 64 eur.

Graf 40 Mesačné výdavky na potraviny skonzumované doma vzhľadom na veľkosť domácnosti

Zdroj: HFCS.

Tab. 39 Mesačné výdavky na potraviny skonzumované doma vzhľadom na veľkosť domácnosti

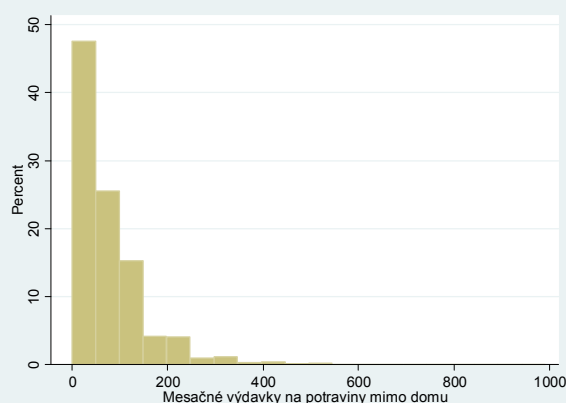
Počet členov domácnosti	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
1	130	100	63
2	211	200	100
3	286	279	109
4	334	300	124
5	367	330	125
6 a viac	430	400	131

Zdroj: HFCS.

Výdavky na potraviny skonzumované mimo domu

Graf 41 znázorňuje rozdelenie mesačných výdavkov domácností na potraviny skonzumované mimo domu. Sem patria výdavky na jedlo a pitie skonzumované v reštauráciách, jedálňach, bufetoch a kaviarňach, ktoré neboli hradené zamestnávateľom. Z histogramu vidíme, že tieto výdavky sú podstatne nižšie ako výdavky na potraviny skonzumované doma, ktoré sú pre každú domácnosť nevyhnutné. To potvrdzuje aj pridružená tabuľka 40, podľa ktorej sú priemerné mesačné výdavky na úrovni 65 eur a medián na úrovni 50 eur. 16,4 % domácností neutraca žiadne peniaze na potraviny mimo domácnosti.

Graf 41 Rozdelenie mesačných výdavkov na potraviny skonzumované mimo domu

Zdroj: HFCS.

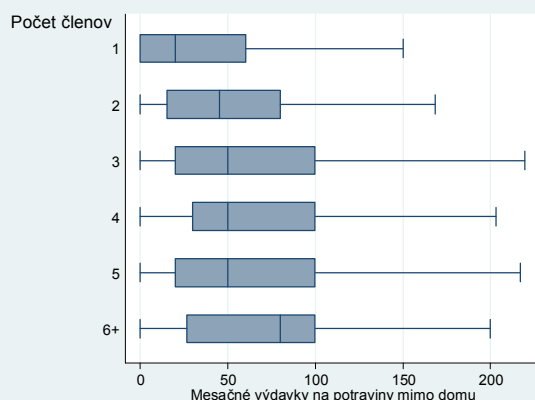
Tab. 40 Štatistické údaje o mesačných výdavkoch na potraviny skonzum. mimo domu

Mesačné výdavky na potraviny skonzumované mimo domu (€)	
Priemer	65
Medián	50
1. kvartil	15
3. kvartil	100
Min	0
Max	991
Štd. odchýlka	77

Zdroj: HFCS.

Ako vidieť z grafu 42 a tabuľky 41, aj výdavky na potraviny skonsumované mimo domu závisia na veľkosti domácnosti, i keď táto závislosť nie je taká výrazná ako u výdavkoch na potraviny skonsumované doma. Tento fakt potvrdzuje aj jednoduchá regresia, pomocou ktorej sme odhadli, že výdavky na potraviny mimo domu stúpajú s každým ďalším členom domácnosti o necelých 11 eur.

Graf 42 Mesačné výdavky na potraviny skonsumované mimo domu vzhľadom na veľkosť domácnosti

Zdroj: HFCS.

Tab. 41 Mesačné výdavky na potraviny skonsumované mimo domu vzhľadom na veľkosť domácnosti

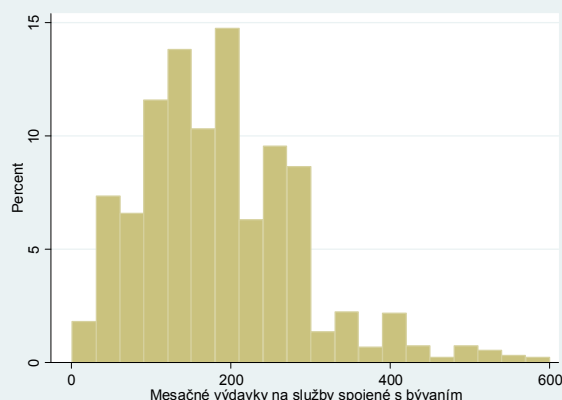
Počet členov domácnosti	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
1	43	20	54
2	59	45	71
3	78	50	86
4	77	50	77
5	85	50	107
6 a viac	87	80	77

Zdroj: HFCS.

Výdavky na služby spojené s bývaním

Graf 43 znázorňuje rozdelenie mesačných výdavkov domácností na služby spojené s ich bývaním ako plyn, elektrina, voda a telefón.¹⁴ Pozorované hodnoty sa pohybujú v rozpätí 15 až 700 eur, pričom výdavky na úrovni 700 eur uviedla iba jedna domácnosť (preto sme tieto výdavky do histogramu nezahrnuli). Niekoľko imputovaných hodnôt je pod úrovňou 15 eur. Z grafu vidíme, že väčšina týchto výdavkov sa pohybuje v okolí 200 eur. To potvrdzuje aj pridružená tabuľka 42, podľa ktorej sú priemerné mesačné výdavky na služby spojené s bývaním 190 eur a medián je na úrovni 180 eur. Z tabuľky je taktiež vidieť, že väčšina domácností má tieto výdavky v rozmedzí 120 až 250 eur.

¹⁴ V týchto výdavkoch nie je zahrnuté nájomné, ktoré niektoré domácnosti platia za prenájom ich hlavného bývania (keď ho nevlastnia).

Graf 43 Rozdelenie mesačných výdavkov na služby spojené s bývaním

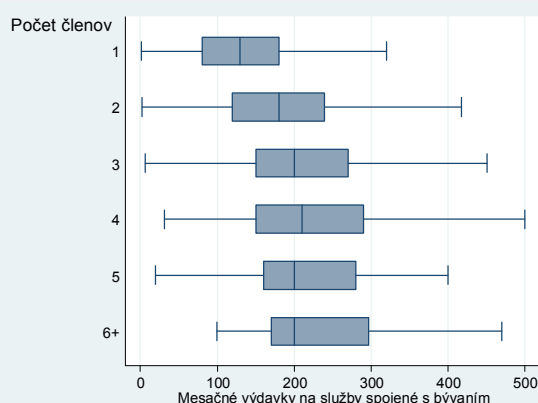
Zdroj: HFCS.

Tab. 42 Štatistické údaje o mesačných výdavkoch na služby spojené s bývaním

Mesačné výdavky na služby spojené s bývaním (€)	
Priemer	190
Medián	180
1. kvartil	120
3. kvartil	250
Min	1
Max	700
Štd. odchýlka	102

Zdroj: HFCS.

Ako vidieť z grafu 44 a tabuľky 43, aj výdavky na služby spojené s bývaním závisia na veľkosti domácnosti, i keď táto závislosť je menej výrazná ako u výdavkov na potraviny skonzumované doma. To nám potvrdila aj jednoduchá regresia, pomocou ktorej sme odhadli, že tieto výdavky stúpajú s každým ďalším členom domácnosti o zhruba 25 eur.

Graf 44 Mesačné výdavky na služby spojené s bývaním vzhľadom na veľkosť domácnosti

Zdroj: HFCS.

Tab. 43 Mesačné výdavky na služby spojené s bývaním vzhľadom na veľkosť domácnosti

Počet členov domácnosti	Stredná hodnota	Medián	Štandardná odchýlka
1	136	130	80
2	184	180	92
3	212	200	105
4	225	210	104
5	226	200	113
6 a viac	232	200	96

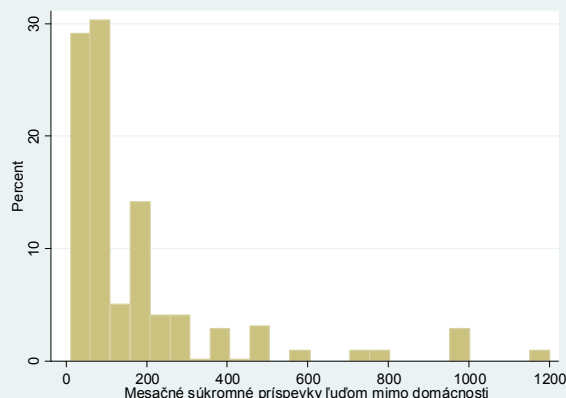
Zdroj: HFCS.

Súkromné príspevky ľuďom mimo domácnosti

103 domácností (5,0 %) v našej vzorke uskutočnilo počas posledných 12 mesiacov pravidelné platby osobám mimo domácnosti, ako napríklad výživné, pomoc príbuzným alebo iným osobám, ktoré nie sú súčasťou domácnosti. Graf 45 zobrazuje rozdelenie výšok týchto pravidelných platieb v bežnom mesiaci. Z histogramu vidíme, že väčšina týchto platieb je do

200 eur. To potvrdzuje aj prídružená tabuľka 44, podľa ktorej je priemerná hodnota týchto príspevkov 183 eur mesačne s mediánom 100 eur.

Graf 45 Rozdelenie mesačných súkromných príspevkov ľuďom mimo domácnosti

Zdroj: HFCS.

Tab. 44 Štatistické údaje o mesačných príspevkoch ľuďom mimo domácnosti

**Mesačné súkromné príspevky
ľuďom mimo domácnosti (€)**

Priemer	183
Medián	100
1. kvartil	50
3. kvartil	200
Min	10
Max	1 200
Štd. odchýlka	230

Zdroj: HFCS.

Rôzne

Ďalej sme sa domácností pýtali na ich prístup k sporeniu. Zaujímali nás najmä dôvody, prečo chcú domácnosti sporiť (hoci možno nesporia stále). Každá domácnosť pritom mohla uviesť viacero dôvodov. Väčšina domácností (57,0 %) si sporiť na rezervu pre nečakané udalosti. Druhým najčastejším dôvodom na sporenie (37,2 % domácností) sú úspory na starobu a tretím dôvodom (33,6 % domácností) je sporenie na cestovanie a dovolenky. Potom je to sporenie na vzdelanie a podporu detí alebo vnúčat (30,3 % domácností), na kúpu drahej veci, napríklad iného (sekundárneho) bývania, auta, nábytku, apod. (20,2 % domácností), na dedičstvo pre deti alebo vnúčatá (15,7 % domácností), na splatenie dlhov (12,3 % domácností), na kúpu vlastného (hlavného) bývania (9,1 % domácností), na zriadenie súkromnej firmy alebo na financovanie investícií v terajšej firme (3,7 % domácností), na investovanie do finančných aktív (2,9 % domácností) alebo na využitie štátnej podpory, ako napríklad podpory na sporenie v stavebnej sporiteľni (2,7 % domácností).

57,0 % domácností uviedlo, že ich celkové výdavky za posledných 12 mesiacov boli približne priemerné, u 23,3 % domácností boli nižšie ako dlhodobý priemer (tzn. tieto domácnosti viac šetrili) a u 13,7 % vyššie ako priemer.

57,0 % domácností taktiež uviedlo, že ich pravidelné výdavky na chod domácnosti boli počas posledných 12 mesiacov približne rovnaké ako príjem domácnosti. U 37,8 % domácností boli tieto výdavky nižšie ako ich celkový príjem, čiže tieto domácnosti boli schopné v minulom roku šetriť. U zvyšných 5,2 % domácností boli výdavky vyššie ako príjem. Týchto domácností sme sa spýtali, aké opatrenia spravili na pokrytie výdavkov, ktoré presahovali ich príjem, pričom domácnosti mohli uviesť viacero opatrení. Väčšina domácností (50,9 %) uviedla, že minuli úspory; 40,6 % domácností požiadalo o pomoc svojich príbuzných alebo priateľov; 13,2 % domácností si vzalo iný úver; 8,5 % domácností získalo kreditnú kartu alebo si

zriadilo kontokorentný účet; ďalších 8,5 % domácností nechalo nesplatené účty a 6,6 % domácností predalo svoj majetok.

Zaujímalí sme sa aj o to, či by domácnosti mohli v prípade núdzovej situácie získať od svojich príbuzných alebo priateľov (žijúcich mimo domácnosti) finančnú pomoc vo výške 5 000 eur. Na túto otázku odpovedalo kladne 43,6 % domácností.

Posledná otázka tejto časti dotazníka sa týkala očakávaných možností sporenia domácností počas nasledujúcich 12 mesiacov. Väčšina domácností (52,7 %) očakáva, že v budúcom roku ušetrí menej ako v predchádzajúcom roku; 37,7 % domácností očakáva, že ušetrí zhruba ten istý podiel a 9,5 % očakáva, že ušetrí viac.

4 ZÁVER

V tejto štúdii sme predstavili prieskum finančnej situácie a spotreby slovenských domácností, ktorý uskutočnila Národná banka Slovenska v roku 2010. Prezentovali sme tiež najdôležitejšie výsledky prieskumu, kde sme sa zamerali na všetky hlavné časti dotazníka. Získané údaje sa, samozrejme, dajú použiť aj na ďalšie analýzy. Naším záujmom je, aby sa tieto údaje čo najlepšie využili. Preto NBS umožňuje výskumným a vedeckým pracovníkom požiadať o poskytnutie anonymizovanej databázy na účely štatistického spracovania a nekomerčného empirického výskumu. Žiadosti o poskytnutie údajov je potrebné zaslať na adresu hfps@nbs.sk, kde je potrebné popísať plánované využitie údajov. Údaje poskytneme len v prípade, že navrhnuté zámery ich využitia budú v súlade s našimi záväzkami, ktoré máme voči zúčastneným domácnostiam. Dôraz kladieme hlavne na ochranu osobných údajov a využitie dát výhradne na nekomerčné účely.